

Siketek és hallók a vízilabda világában az étellel való elégedettség tükrében

1. BEVEZETÉS

1.1 Problémafelvetés

A vízilabda szinte az egész világon nagy népszerűségnek örvend. Magyarország nagyhatalomnak számít e sportban, mivel számos világbajnoki, euróba-bajnoki címet szerzett nemzeti csapatunk. Magyarország a vízilabda élvőse, kilencszeres olimpiai bajnok a magyar vízilabda válogatott.¹ A magyar siket vízipóló válogatott is hasonló eredményekkel dicsekedhet: hatszor állt a hallássérült válogatott a dobogó legfelső fokán a négyévenként megrendezésre kerülő Siketlimpián.²

Egy sportág, amiben a halló és a hallássérült sportolók is az élen járnak, azonban más-más nehézségekkel, megpróbáltatásokkal néznek szembe nemcsak az életben, hanem a medencében is. Mind a hallássérült mind a halló válogatottunk megküzdött az elismerésért, kiharcolta az elsőbbségért járó jutalmakat, ám szinte csak az ép csapatunk sikereiről olvashatunk, hallhatunk.

A mai rohanó világban nem figyelünk oda embertársainkra, elmenekülünk a fontos problémák elől. Azonban, ha jobban kinyitjuk a szemünket, kizökkenthetjük magunkat saját problémáink sokaságából, és megláthatjuk akár az utcán, akár a munkahelyen vagy éppen a sportpályán Őket a csendes világ hallgatóit, a „más” embereket.

Ha valakinek nem látható fogyatéka van - nem jár tolószékkel, nem fehér bottal közlekedik, nem is gondoljuk, hogy mennyire „más” lehet az élete. Ők azok, akikről a dolgozatomból szól, Ők a hallássérültek, siketek, nagyothallók, akiknek máshogy kell élniük, mint halló társaiknak, mások az érvényesülési lehetőségeik, más iskolákba járnak, nehezen találnak munkát, nehezebb beilleszkedniük egy idegen közegbe, a hallók társadalmába és nem utolsósorban eltérőek a sportolási lehetőségeik is.

A hallássérültek az élet számos területén diszkriminációval, szociokulturális különbségekkel találkozhatnak, mégis akad egy olyan terep, ahol elfelejthetik a fogyatékaikból adódó megkülönböztetéseket. Kiléphetnek a meglehetősen zárt közösségükből és egy új csoportnak lehetnek tagjaik, ami megannyi új lehetőséget tár eléjük, a sport által egyfajta kitörési lehetőséghez jutnak.³ Egy siket fiatalnak hatalmas lehetőségeket adhat a sport, az élsport, így a vízilabda is: „Egyfajta kitörési lehetőséget látok a sportban, nagyobb, mint, amit tanulás révén el tudnak bármikor is érni”.⁴

¹ RÓZSALIGETI LÁSZLÓ (2009): *Magyar olimpiai lexikon, 1896-2008: Ötkarikás érmeseink*. Budapest: Corvina Kiadó.

² Deaflympics: <http://www.deaflympics.com/sports.asp?wp> Megtekintve: 2012-02-21

³ STEWART, DAVID (1991): *Deafsport: The impact of sport within the deaf community*. Gallaudet University Press. 20-25.

⁴ Adatközlő: Tulcsik Edit

Lépten-nyomon az esélyegyenlőségről olvasunk újságokban, internetes oldalakon, hallunk a rádióban, hátrányos és halmozottan hátrányos, fogyatékos emberekkel készített videókat nézünk, „kerüljünk közelebb az emberekhez” programok százaival találkozunk, de a sport területén mégsem érzékelhetők ezek az esélyegyenlőségi próbálkozások. Nézzük például az olimpiáért járó pénzjutalmat: a siket vízilabdások 2 évet harcoltak jogosan a jutalom kiutalásáért⁵, amit ép társaik mindenféle korlátozás nélkül megkapnak az első helyezésért; vagy egyszerűen e tényt bizonyítja az is, hogy emberek többsége nem is gondolná, hogy például a siket embereknek külön olimpiájuk van és nem a paralimpián méretetik meg magukat. Nincs megfelelő szponzoráció, nincs látványosság, és ezért van ez a fajta érdektelenség. Alig-alig lehet hallani a siketlimpiai szereplésekről, míg az olimpia hatalmas visszhangot kap minden alkalommal médiában is.

Dolgozatom középpontjába a siket vízilabdások állnak. Témám aktualitását jelzi, hogy 1912 óta beszélhetünk siket sportmozgalomról Magyarországon, így 2012-ben ünnepli a 100 éves évfordulóját e sportmozgalom; valamint, hogy a vízilabdát levették 2013-as Nyári Siketlimpia programjáról, persze világ-, és kontinensbajnokságokon továbbra is szerepelhetnek. Sok hallássérülttől vették el a siketlimpiai sportágak körének szűkítésével azt, ami a legfontosabb volt számukra, sokkal nagyobb lehetőség egy láthatatlan fogyatékossgal élő embernek az élsport, az eredményes sportolás, mint a többségi társadalom tagjainak, érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni és jobban odafigyelni e nyelvi kisebbség sportjára. A siketlimpia nem csak a sport élvezetéről, a versengésről szól, hanem a szociális kapcsolatokról is, valamint arról, hogy megmutassák egymásnak, hogyan is tudnak megbirkózni a mindennapokkal.⁶

Szeretnék hozzájárulni a hiányos - főleg hazai - szakirodalomhoz: a vizsgálataim eredményével további kutatásokhoz, ismeretanyagok bővítéséhez a fogyatékos emberek sportjában, valamint céloom felhívni az átlagember figyelmét is a köztünk élő és láthatatlan fogyatékossgal küzdő vízilabdások sport által teremtett lehetőségeire. Egy kicsit szerepet vállalni az esélyegyenlőség elősegítésében a sport területén, illetve a siketpólo népszerűsítésében.

1.2 Irodalmi áttekintés

Elméletei háttérként főleg olyan szakirodalmakra hagyatkozom, melyek leginkább az élsporttal foglalkoznak. Munkám során több, hallássérült emberekről szóló szakkönyvet is áttanulmányoztam. A siketekről szóló szakirodalmak sokféle szempont szerint íródtak, találhatunk például gyógypedagógiai, pedagógiai, orvosi szakkönyveket. Azonban dolgozatomhoz leginkább azokat fogom felhasználni, melyek a sportoláshoz kapcsolódnak. A fogalmak megértéséhez, magyarázatához egyéb szakirodalom áttanulmányozására is szükségem van. Kevés olyan irodalmat találtam, amiben mind a versenyszerűen sportolók, mind a siketek egy oldalon szerepelnek.

A sport társadalmi és kulturális jelenség is egyben a szórakoztató szabadidő-felhasználáson át a kemény munkavégzésig, értékteremtő funkcióval rendelkezik (Biróné, 2004). A sportolás kétarcúságát az élsport és a tömegsport különbségeinél semmi sem tudja jobban szemléltetni (Budavári 2007). Fogyatékos embereknek is ugyanannyi esélyt kell te-

⁵ BAYER TAMARA: *A Magyar Közlönyben kihirdették a siketlimpikonok jutalmának kifizetését*
http://www.kozelkep.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=684:a-magyar-knyben-kihirdetta-siketlimpikonok-jutalmk-kifizett&catid=36:sport&Itemid=99 Megtekintve: 2012-02-21

⁶ DONALDA K. AMMONS (2008): *Deaf spots and Deaflympics*. ICSD. 12.
<http://www.jfd.or.jp/deaflympics/resources/presrep-e.pdf> Megtekintve: 2012-02-27

remtenünk a kiegyensúlyozott, boldog élethez, és a sport az egyik olyan terület, ahol a fogyatékosok is kiteljesedhetnek. A sport társadalmilag fontos, elfogadó, integráló szerepéről nem szabad elfeledkeznünk (Osváth 2010). A siketek nem tekintik magukat fogyatékosnak, főleg nem a sport területén, azonban nem is szeretnék, hogy egyenlően kezeljék Őket más sportolókkal, hiszen Ők mindig „mások” maradnak (Stewart 1991). A csapatsportok azok, amik közösséget teremtenek, a csapatdinamika és csapatlégkör miatt. (Lénárt 2002), az egyéni képességek jobban fejlődnek a csapat ereje miatt (Weinberg 2007). Magyarországi sportcsapatok pszichológiájának kutatásai során fényderült az interaktív sportcsapatok sajátosságaira (Balogh 2008, 2009, 2010). A sportcsapatok játékosai közötti bizalmi szint nem csak egymással, az edzővel illetve a sportszervezetükkel kapcsolatos esetekben növekszik (mind a kompetencia alapú, mind az érzelmi-affektív összetevője), hanem az interaktív csapatsportok a hétköznapi, általános bizalomelvárást is fokozzák. Tehát, jogos feltételezés lehet az, hogy sérült sportolók esetében is várható ilyen irányú pozitív változás. Magyarországon többek között Földesiné (2011) foglalkozott a hátrányos helyzetűek sportolói szokásaival. Kitér arra is, hogy az érzékszervi fogyatékosok több szempontból nehéz helyzetben vannak az életben, de a sport által a társadalom elfogadja Őket.

1.3 Kutatási kérdések

Kutatási kérdéseim a vonatkozó szakirodalom tanulmányozása után, valamint a sport világában átélt személyes tapasztalatimból kifolyólag az, hogy a vízilabdázás, sportolás hogyan befolyásolja az egyén élettel való elégedettségét.

Feltételezem, hogy a két siket csoport között lesz nagyobb a különbség a vizsgált adatok tekintetében, mivel a hallássérültek nehézségekkel találják szembe magukat az élet számos területén és a sport számukra olyan lehetőségeket tartogat, aminek segítségével ki tudnak törni mindennapjaikból, megismerkednek új emberekkel, akár betekintést nyerhetnek más országokban élő siketsportolók kultúrájába is. Míg a halló nem sportolóknak és a vízilabdásoknak nem kell megküzdeniük olyan mindennapos akadályokkal, amikkel a hallássérültek szembesülnek, míg az egyik a sportban leli meg örömeit, addig a másik bármiféle feléje irányuló megkülönböztetés nélkül szórakozhat. Fő kérdésem, hogy a hallássérülteket a vízilabda mennyire segíti a hétköznapi életben, hogyan látják saját világukat, mennyiben különböznek a nem sportoló társaiktól.

Dolgozatomban empirikus vizsgálataim eredményeit elemzem. Analízis során képet kapok arról, hogy ma Magyarországon egy- egy általam kiválasztott csoport, élettel való elégedettségét a vízilabda hogyan befolyásolja. Profi halló vízilabdásokat hasonlítok össze a siket olimpiabajnok vízilabdásokkal, valamint megnézek még 1-1 csoportot a siket és halló nem sportoló férfiak közül. Azért, hogy közelebb kerüljek egy más nyelvi kultúrához beszélgetek siket vízilabdásokkal, Őket körülvevő emberekkel, így betekintés kapok életükről, életvitelükről, elhelyezkedési lehetőségeikről, jövőjükéről. Az emberi érzéseket nem lehet könyvekből megismerni csak személyes találkozások alkalmával derülhet fény egy-egy elgondolkodtató válaszra.

A kutatási kérdéseim megválaszolásának érdekében 2 kérdőívvel dolgozom, az egyik az élettel való elégedettség kérdőíve, a másik egy sajtószerveztetésű kérdőív.

Úgy gondolom, hogy az élettel való elégedettség kérdőívében a legjobb eredményt a halló vízilabdások csoportja mutatja, mivel Ők bejárják a világot, számos fiatal példaképei és a külvilág számára irigylésre méltó életet élnek. Őket követik majd a halló nem sportolók, megelőzve a siket vízilabdásokat, mivel a hallássérültek a sport pozitív hatásai mellett még mindig a társadalom perifériáján állnak, nem beszélve a siket nem sportolókról, akik-

nek a sport által nyújtott plusz lehetőségek is elérhetetlenek; nem a fogyatékoságukból kifolyólag, hanem a társadalom sztereotípiái és feléjük irányuló viselkedés miatt.

2. elméleti háttér

2.1 A hallássérült emberek

„Az emberek nagyon nehezen nyitnak a fogyatékos emberek felé, nehezen tolerálják, hogyha valaki más. Sokszor egy tanulmányt lehetne írni valakinek akár csak az arcáról, amint megpillant egy fogyatékos embert (akár vakot, mozgássérült, értelmi fogyatékos, siketet)”⁷

A csendes világ képviselői évszázadok óta olyan előítéletekkel, megkülönböztetésekkel élnek együtt, amelyeket még a mai napig nem sikerült lerázni magukról. Az élet számos területén megpróbáltatásokkal találják szembe magukat, melyeket a többségi társadalom állít eléjük, rájuk kényszerítve a többségi normákat, fogyatékos személyként kezelik őket.

Magyarország lakosságának körülbelül 10%-a halláskárosult, közülük közel 3-4% siketnek, nagyothallónak tekinthető. Nemzetünk siket közössége a harmadik legnagyobb nyelvi kisebbség hazánkban, melynek nyelve a hangzó beszéddel teljesen egyenértékű magyarországi jelnyelv.⁸

Siketnek számít orvosi szempontból az, „akinek az audiogramja minimum kilencven dB halláscsökkenést mutat mindkét fülén. Ez vagy azt jelenti, hogy az illető egyáltalán nem hall semmit, vagy azt, hogy hallásmaradványával csupán a legerőteljesebb hangokat észleli (pl. robbanás, repülőgép).”⁹ A hallásvesztés nem öröklődő rendellenesség, a siket gyermekek alig 10 százaléka születik siket családba, nagyrészüket halló szülők gyermekei. Hallásvesztésnek az oka lehet valamilyen fertőző betegség, szülés közben vagy az után bekövetkezett komplikáció, antibiotikum, gyógyszer mellékhatása vagy zajártalom is.¹⁰

„Sokak által vitatott megállapítás, hogy a siketség elsősorban **nem fizikai fogyatékos-ságot** jelent, hanem azt a tényt, hogy valaki ennek az adott nyelvi és kulturális közösségnek a tagja. A közös nyelv, a közös kulturális örökség, a közös élettapasztalat és a közös identitástudat kapcsolja össze ennek a csoportnak a tagjait, nem pedig fogyatékoságuk és „korlátolt kommunikációjuk”, ahogy a hallók sokáig gondolták. A siketek többsége soha nem ismerte a hangok világát, így nem is hiányolja azt. Csupán a hallók hozzáállása miatt kerül rendszeresen hátrányos helyzetbe.”¹¹ „Sajnálatos tény, hogy a kisebbségek kultúrájának befogadása a mai, egyesek szerint szofisztikált, mások szerint – magam ide tartozom – emberi értékek súlya tekintetében erősen visszafejlődött világban is napi konfliktusokat generál, ez a beidegződés vonul végig a meglehetősen introvertált siket közösség és az őket

⁷ Adatközlő: Király Belán

⁸ BARTHA CSILLA, HATTYÁR HELGA, SZABÓ MÁRIA HELGA (2006): A magyarországi siketek közössége és a magyarországi jelnyelv. In: KIEFER FERENC (szerk.) (2006): *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémia Kiadó. 852.

⁹ ERDÉLYI ANDREA (2005): *Nézd a kezem: egyszerű gesztusjelek gyűjteménye nem beszélő emberekkel való kommunikációhoz*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 5.

¹⁰ KONTRÁNÉ HEGYBÍRÓ EDIT (2010): *Nyelvtanulás két kézzel, a jelnyelv szerepe a siketek idegennyelv-tanulásában*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 15.

¹¹ LANCZ EDINA, STEVEN BERBECO: *A magyar jelnyelv szótára*. Budapest: Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége. 6.

a társadalom éppen trendi szokványai közé kellő empátia hiányában beszorítani igyekvő külső környezet erőterében.”¹²

2.2 A csapat, az eredményesség és a vízilabda

Ahhoz, hogy valaki kiemelkedő és magas szintű eredményeket érjen el nem csak a motiváció a fő befolyásolási tényező, hanem a győzni akarás, a tehetség, a kiválasztás, valamint még külső faktoroknak is sorsdöntő szerepe van. A szülők, a családi háttér, az edző, edzőtársak, sőt még a sporteszközök és a szponzoráció is döntő tényező a siker megszerzésében.¹³

Kiemelten fontos, hogy a sportolókkal foglalkozó szakemberek, edzők ismerjék a sportolók céljait, képességeit, hogy mivel motiválhatók. Az, hogy a versenyző milyen sikereket ér el, miben vall kudarcot, mennyire elszánt nagyban befolyásolja a teljesítését. Folyamatosan megújuló célokra van szükség, hogy a motiváció ne csökkenjen, ebben az edzők, a csapattársak és az adott sport versenyrendszere játszik nagy szerepet. A rendszeres edzések, megterhelések, sikerélmények miatt a versenyző igény szintje emelkedik, más típusú edzést kíván, és még több célt tűz ki maga elé. Az edző a „sportoló tanácsadója, irányítója és nevelője, az övé a sportban a legközvetlenebb, legrendszeresebb és legkövetkezetesebb nevelő hatás.” Az edzőnek minél komplexebb nevelő hatást kell gyakorolnia a sportolójára a személyiségfejlődés érdekében is.¹⁴

A sportolók életének, emberi kapcsolatának lényeges meghatározója a sportcsapat, illetve az egyesület, mint csoport. Az eredmény a csapat kollektív teljesítményének függvénye, a csapatdinamika rendkívül meghatározó. A csapatkohézió ösztönzi a tagokat, a csapatban-maradásra, küzdenek a csapat sikeréért, közösek a céljaik. A csapatlégkör minősége sem elhanyagolható: a csapattagok kapcsolatainak, sőt még az edzőnek is hatása van a légkör befolyásolására.¹⁵ ¹⁶ Egy csapatban vannak bizonyos normák, amik betartásához a csapattagoknak tartani kell magukat, ezek mindenki számára kötelezőek.¹⁷ A normákon felül a szabályokhoz is alkalmazkodniuk kell, ezek határozzák meg, hogy a sportoló mikor mit csinálhat, vagy nem csinálhat.¹⁸

Az egyéni sportok a döntéshozásra tanítanak, míg a csapatsportok a szabályok betartására, a csoporton belüli együttműködésre, a csapatjátékra nevelnek.¹⁹ Az egyéni képességek jobban fejlődnek a csapatban a csapat húzóereje miatt.²⁰

A csapatsport egyik legjellemzőbb sportága a vízilabda, ahol a versenyeken, edzéseken részt vevő sportolók, edzők, ellenfelek is ösztönzik egymást a jobb teljesítményre, sőt

¹² Adatközlő: Tóth Lajos

¹³ KALBLI KATALIN, DOROGI LÁSZLÓ (2009): Fogyatékos személyek és a sport. In: Szatmári Zoltán (szerk) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó. 760-788.

¹⁴ KALBLI – DOROGI i.m. 760-788.

¹⁵ LÉNÁRT ÁGOTA (2002): *Téthelyzetben, Sportpszichológiáról edzőknek és versenyzőknek*. Budapest: Országos Sportegészségügyi Intézet. 113-134.

¹⁶ RÓKUSFALVY PÁL (1981): *Sportpszichológia, a sporttevékenység sportpszichológiája*. Budapest: Sport. 181.

¹⁷ BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó. 180-181.

¹⁸ WEINBERG, RONALD, GOULD, DANIEL (2007): *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, Human Kinetics. 178.

¹⁹ PIKÓ BETTINA, KERESZTES NOÉMI (2007): *Sport, lélek, egészség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 23.

²⁰ WEINBERG, RONALD, GOULD, DANIEL (2007): *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, Human Kinetics. 178.

még a közönség, szurkolók támogató magatartása is alakíthatja az eredményt.²¹ A labdajátékok taktikai gondolkodást igényelnek, jó helyzetelemzést, problémamegoldást, a csapatjátékokban a bonyolult helyzeteket gyorsan kell megoldaniuk, általában magasabb intellektualitással rendelkeznek a csapatban játszó játékosok.²²

Az úszás a sportok ősenek tekinthető, azonban a vízilabda a viszonylag fiatal sportágak közé tartozik. A játékban egyszerre kettő 7 fős (1 kapus+ 6 mezőnyjátékos) csapat tartózkodik a vízben. A játékidő négyszer 8 perc, a vízilabda lényege pedig, hogy minél többször dobják az ellenfél kapujába a labdát. A cél, hogy kevesebb gólt kapjon a csapat és ezzel egyidejűleg többet dobjon az ellenfélnél. A meccset játékvezetők irányítják, figyelnek a szabályok betartására.²³

A vízilabda rendkívüli módon javítja az állóképességet, teljesítőképességet, a tüdőkapacitást, a keringési szerveket. Kemény és küzdelmes, kifejezetten férfias sport, mely fejleszt a személyiséget, az akaratot, a küzdéskedvet. A játékosok sokkal jobban egymásra utaltak, mint más csapatjátékokban, ebből fakadóan nagyon fontos a közösségi szellem kialakítása, a kommunikáció, a jó kapcsolat a játékosok között, de nem csak a vízben, hanem a parton is.²⁴ „Az eredmény a csapat kollektív teljesítményének függvénye”.²⁵

Sportoló és sportoló közötti kommunikáció rendkívül fontos, jó kapcsolatot kell ápolniuk a csapattársaknak, támogatniuk kell egymást. Közös élményeik összekötik őket egy sajátos szubkultúrát alkotva. Áldozatokat hoznak egy közös cél eléréseért, keményen, elszántan dolgoznak, edzenek. Rengeteg időt töltenek egymással, és előfordul, hogy elszigetelődnek a sportjukon kívüli világtól. Egy csapat rettentően hasonlít egy családhoz: a konfliktusok, súrlódások és a feszült helyzetek is normálisnak tekinthetők. Ezeket megfelelő kommunikációval tudni kell kezelni a csapaton belüli harmónia növelésének érdekében. Az összetartás az egyik legfontosabb tényező a csapat teljesítményében²⁶

2.3 Fogyatékos személyek sportja

„A sport, ami fegyelemre tanít, csapat-munkára, és közösségi lényé formál, rendszert visz az ember életébe, és megtanítja helyén kezelni a dolgokat. Igen, a sport egy kitörési vonal lehet a szürke mindennapokból.”²⁷

„A fogyatékoság az érzékelési, mozgatási, vagy az intellektuális (gondolkodási) képességek részleges vagy teljes hiányát jelenti. Főbb típusai a látássérültség (vakok, gyengén látók), a hallássérültség (siketek, nagyothallók), mozgássérültség (bénultak, amputáltak, idegrendszeri károsodottak), halmozott fogyatékoság (egy személyben többféle fogyatékoság megléte), az értelmi sérültség, valamint a szervátültetés. Ez utóbbi csoport nem feltétle-

²¹ LÉNÁRT ÁGOTA (2002) : *Téthelyzetben, Sportpszichológiáról edzőknek és versenyzőknek*. Budapest: Országos Sportegészségügyi Intézet. 127.

²² BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó. 77.

²³ KATONA ZSOLT, SZATMÁRI ZOLTÁN (2009): Nemzetek, sportágak, tendenciák az újkori olimpiák tükrében. In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 253- 257.

²⁴ Náadori László (szerk.) (1986): *Sportlexikon második kötet L-Z*. Budapest: Sport Kiadó. 1093-1102.

²⁵ LÉNÁRT ÁGOTA (2002) : *Téthelyzetben, Sportpszichológiáról edzőknek és versenyzőknek*.

Budapest: Országos Sportegészségügyi Intézet. 113. oldal.

²⁶ LÉNÁRT i.m. 68-72.

²⁷ Adatközlő: Király Belian

nül értelmezhető fogyatékos kategóriaként, de miután a sportban e körbe tartoznak (adminisztratív szempontból) itt említjük.”²⁸

A társadalom különböző szinterein akadályokkal találkoznak a fogyatékosok, így óhatatlanul a perifériára szorulnak, elszigetelődnek a nagytársadalomtól. Ezek a fogyatékos emberek személyiségének másságát eredményezik. Nekik különösen fontos a sportolás, a versengés, a közösségi lét a csoporthoz tartozás miatt.²⁹

Minden fogyatéksági forma különböző akadályokat jelent a sportban, sportolásban. A fogyatékos személyek többsége alkalmas rendszeres sporttevékenység végzésére, sőt nagy részük az épekhez hasonlóan, változatlan formában edzhet, versenyezhet, míg másoknak szükségük van egy módosított formájú versenyzésre, ami alkalmazkodik különféle szükségleteikhez.³⁰

A sport a fogyatékos embereknek is új lehetőségeket adhat, szembesülhetnek azzal a ténnyel, hogy helyzetük nem egyedi, a pozitív példák ösztönzőleg hathatnak. A sport segíti a szociális kapcsolatok kiépítését és növeli az önbizalmat, amikre egy fogyatékos személynek hatalmas szüksége van. A fogyatékos embereknél a sorstársak csábítják egymást a sportpályára, míg az ép sportolókra a családi háttér az igazi a döntő szerep.³¹

A teljes körű, boldog, hasznos és méltóságteljes emberi életnek sok összetevője van. Minden emberben ott van az kiegyensúlyozott érzelmi élet és a jó életminőség elérésnek és megtartásának az igénye, a szociális megbecsültség és a biztos egzisztenciális háttér kialakításának vágya, valamint a fizikális egészség szükséglete. Fogyatékos társaink gyakran frusztrációként élik meg sérültségüket, szinte kivétel nélkül valamilyen képesség hiányával élnek együtt. Az épek számára ennek a hiánynak az érzése elképzelhetetlen és ezért nehezen is értik meg fogyatékos versenytársaikat. Mindannyiunk feladata, hogy az akadálymentességet biztosítsuk számukra, elérhető legyen nekik a kiváló életminőség, lehetőségeiket teljesen kiaknázhassák.³²

A mozgásra minden embernek szüksége van, ez az ember természetes igénye. A sport szerepe, hogy a társadalom minél szélesebb rétegeit bevonja. A fogyatékos emberek az életében a sport hasonló szerepeket tölt be, mint az épeknél: az egészség megőrzése, sikerélmény, önmegvalósítás, nyilvánosság, közösségi élet élése a cél. Amiben különböznek az ép sportolóktól az az, hogy az élet más területin elszigetelődve élnek sajátos helyzetük miatt. A sport az a területet, ahol mindenki azonos módon érhet el sikert, valósíthatja meg önmagát. Az előítéleteket a sérült emberek irányába a sportsikerek segítenek lebontani, formálják a társadalmi tudatot.³³ Versenyek és az edzések alatt sok fogyatékos sportolónak különleges szükséglete van a biztonságra való törekvés és a sérülésmentes sportolás érdekében. Különböző típusú fogyatékos egyéneknek más-más igényük van, valamint más-más módszerekkel fejleszthetők.³⁴

²⁸ OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest, 223.

²⁹ BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó. 172-173.

³⁰ OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest, 228.

³¹ KALBLI KATALIN, DOROGI LÁSZLÓ (2009): Fogyatékos személyek és a sport. In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó. 760-768.

³² OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest, 231-232.

³³ KALBLI KATALIN, DOROGI LÁSZLÓ (2009): Fogyatékos személyek és a sport. In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó. 785-788.

³⁴ OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest, 230-235.

2.4 A siketsportolók

„Különösen népszerűek nálunk a különböző siket sportegyesületek, melyek révén nemzetközi kapcsolatok alakulnak, versenyek, utazások, cserelátogatások szerveződnek.”³⁵

A sport segíti a siket személyeket, hogy a hallók társadalma megismerje Őket, ezzel együtt el is fogadja. Az ép sportolók még jobban elismerik a siketversenyzők sikereit, mint az átlagemberek. A hallássérült emberek elszigetelődve élik mindennapjaikat a nagytársadalomtól. Sportolás által kitörhetnek ebből a zárt közösségből, e tevékenység közben számos ép versenyzővel találkozhatnak, akik megismerhetik közelebből hallássérült társaik kultúráját, és talán levetkőzik előítéleteiket.³⁶

Sokuk megméretteti magát a hallók számára rendezett versenyekben is, így integrálódhatnak a hagyományos sportokba is. Egyenlő eséllyel tudnak küzdeni, ha azt a kis minimális segítséget megkapják: néhány siket vízilabdázó versenyzik a korosztályos országos vízilabda bajnokságban és még az edzéseken is integrálva vannak halló csapatokba: „Jó volt velük [a hallókkal] vízilabdázni, szerettem a közösséget, bár az is igaz, hogy a hallássérültségem miatt hátrányban voltam mindig a társaimmal szemben, s kevesebb lehetőségeket kaptam eleinte.”³⁷ „A fiam az OSC ifjúsági csapatában játszik és edz a mindennapokban, integrálva van a hallók közé egy nagyothalló barátjával együtt. Fiatalok, tehetségesek, imádják, amit csinálnak, örömmel járnak edzeni, igazi kihívás a hallók versenyében megmérettetni magukat. A vízben egyenértékűnek számítanak, és ha csak percekre is, de elfeledteti a játék a különbségeket, amikről az élet más területein oly nehéz elfeledkezni.”³⁸

A fogyatékos sportolóknál gyakran gondot jelent a szövetségeknek, szervezeteknek, hogy hogyan is csoportosítsák a különböző mértékben sérülteket, hogyan is hasonlítsák össze teljesítményüket. A siketversenyzők esetében nincs szükség a versenyek alatt csoportosításra az esélyegyenlőség érdekében. Náluk főleg játékvezetők figyelme jelenti a segítséget: hangjelzések mellett erős gesztikuláció szükséges, valamint a versenytársaik, edzők odafigyelése is nagy segítséget jelent.³⁹

Ki kell emelnem, hogy a sport lehetőséget ad a siketeknek, hogy a társadalom megismerje, és ezzel együtt el is fogadja Őket; a sport életminőséget javító hatása fontos szerepet játszik a hallássérült személyek életében. „A sport nyelvezete nemzetközi, melyet mozgássérültek, vakok, siketek és mindenki egyformán ért.”⁴⁰

³⁵ KONTRÁNE HEGYBÍRÓ EDIT (2010): *Nyelvtanulás két kézzel, a jelnyelv szerepe a siketek idegennyelv-tanulásában*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 22.

³⁶ STEWART, DAVID (1991): *Deafsport: The impact of sport within the deaf community*. Gallaudet University Press. 5-6.

³⁷ Adatközlő: Király Belian

³⁸ Adatközlő: Tulcsik Edit

³⁹ OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest, 231-235.

⁴⁰ OSVÁTH i.m. 228.

2.5 Siketlimpia

„Ahogy egyik olimpiai bajnokunk mondta anno (Benedek Tibi Sydney után): "engem megmentett ez az arany!" - ez az én esetemben is így van. Nem anyagilag, nem emberileg lettem több, hanem valahogy lelkileg.”⁴¹

Habár, mint már említettem nincsenek különleges szükségleteik a sportpályákon a siketversenyzőknek, azonban elsősorban kommunikációs nehézségek, valamint a társas kapcsolataik miatt szükség van külön sportrendezvényre a hallássérültek számára is. Sőt mi több, a sportolók létszáma megkövetel egy számukra rendezett olimpiát is.⁴²

World Games for the Deaf-t vagyis a Csendes Világot 28 évvel az első Olimpiai Játékok után rendezték. Nem csak az első siketlimpia volt ez, hanem az első olyan rendezvény is, amit fogyatékkal élő sportolóknak tartottak. Azok a sportolók vehetnek részt a siketlimpián, akik mindkettő fülükre 55 decibelnél nagyobb a hallásvesztésük.⁴³ 4 évenkénti rendszerességgel tartják a hallássérültek versenyét, az Olimpiai Játékok után egy évvel. Az esemény a világ egyik leggyorsabban fejlődő versenysorozatának tekinthető a Paralimpia után. *„Az első játékokat 1924-ben rendezték Párizsban, Eugène Rubens-Alcais ötlete alapján, aki maga is siket volt és egyben a Francia Siket Sportszövetség elnöke is. Az akkori Franciaország periferiájára szorított kisebbségként élő siketek afféle politikai döntésként rendezték a siketek első Világjátékát. A vezérlő elv: „a sportban egyek vagyunk” igénye volt, a cél pedig, hogy a társadalmi helyzet meghatározásánál ne a halláskárosodás ténye, hanem az elért eredmények domináljanak. Olyan kezdeményezés volt ez, amivel minden „sérülés-sepcifikus sportmozgalmat” megelőzve a siketek 1948-ig egyedül voltak azok, akik az esélyegyenlőség nevében sportoltak a rendezvényükön”.⁴⁴ E játékok megmutatják a „siketsportolók csendes erejét, ami lenyűgözi a világot”.⁴⁵*

Legutoljára Taiwan legnagyobb városa, Taipei adott otthont a XXI. Nyári Siketlimpiának 2009-ben. Azért is számít mérföldkőnek ez a helyszín, mert még Ázsiai országban sohasem rendeztek Hallássérülteknek játékokat. *„2009 szeptemberében Tajvan szigetén, Taipei és HsinChu helyszíneken 81 országból 2493 sportoló, 660 edző és 130 jeltolmács vett részt. A hazánkat nemzeti színben képviselő 21 sportoló eredményei alapján Magyarország a 22. helyen végzett.”⁴⁶*

Azonban a soron következő 2013-as siketlimpia programján nem szerepel a vízilabda sportág. *„Nincs elég induló”* – indokolta döntését a Nemzetközi Siketlimpia Szövetség elnöke. A döntés azzal párhuzamosan született, hogy meghúzták a minimum határát a sportágakon résztvevő országok számának”.⁴⁷ Eszerint a Nyári Játékokon legalább 12 nemzetnek kell indulnia versenyszámonként, a vízilabda sportág így nem lesz programon, hiszen a 2009-es Játékokon 5 nemzet csapata vett részt összesen (női versenyeket nem is

⁴¹ Adatközlő: Király Belian

⁴² International Committee of Sports for The Deaf: <http://www.deaflympics.com/about/> Megtekintve: 2012-03-02

⁴³ 21. Taipei Nyári Siketlimpiai Játékok <http://english.2009deaflympics.org/files/13-1027-2799.php> Megtekintve: 2012-03-22

⁴⁴ Adatközlő: Tóth Lajos

⁴⁵ 21. Taipei Nyári Siketlimpiai Játékok <http://mhssz.nolblog.hu/> Megtekintve: 2012-03-22

⁴⁶ Adatközlő: Tóth Lajos

⁴⁷ Adatközlő: Bayer Tamara

indítottak még vízilabdában). A siket vízilabda csapat sikeressége ellenére az életben maradásért is küzd, ugyanis nincsenek meg a megfelelő feltételek egy-egy edzéshez sem.

2.6 A sport és a sportolói személyiség

A sport a modern élet egyik legjellegzetesebb összetevője, és az egyik legösszetettebb társadalmi jelensége is. A mindennapi élet fontos része. A sporttal szinte az élet minden részén találkozhatunk, úgymint a magánéletben, a médiában, de még akár a politika világában is.⁴⁸ A sport térhódításának lehetünk tanúi a XX. századtól: kölcsönhatásban áll az élet más területeivel: életmóddal, fogyatékkal élőkkel, rekreációval, az egészségmegőrzés legkiválóbb eszköze.⁴⁹ A sport hatásai széles körben ismertek, egészséget adhat, de tehet is tönkre, barátságokat sző, de meg is szakítja azokat, kitágíthat, és ugyanakkor beszűkítheti az emberi életet. Nemigen találkozhatunk más olyan társadalmi jelenséggel, ami közvetve vagy közvetlenül ennyi embert tud mozgósítani, lelkesíteni, összefogni.

A szabadidő a modern életben rendkívül lényeges pont, és mivel a sport a szabad időben folytatott tevékenység, így e két tényező igen szorosan összefügg. A sportnak a fiatalok testi és jellembeli formálásában nagy szerepe van, fontos hogy már igen fiatal korban megszeressék ezt a tevékenységet és később is képesek legyenek élvezni ezt a fajta időtöltést, megtanulni hasznosan eltölteni és kihasználni szabadidejüket.⁵⁰ Az élsportolók azonban az általuk üzött versenyjátékot nagyon komolyan veszik, keményen és tudatosan edzenek, hogy a versenyek során maximalizálják a teljesítményszintjüket és fokozzák a sport által szerzett örömet. Az elért eredményeik túlszárnyalására töreksenek minden egyes edzés, vagy verseny során.⁵¹ A sport alapvető sajátossága a teljesítménynyomozás, az erős teljesítmény kényszer miatt sok sportoló alternatív, káros megoldásokhoz fordul.⁵²

Az emberek többsége pozitív gondolatokat kapcsol a sport fogalmához, „a sportnak és a sportolásnak számos jótékony hatása, pozitív társadalmi-gazdasági vonatkozása van”. Az élsportolókkal szembeni társadalmi kép is egyértelműen pozitív, a sportolók „jó emberek”, példaképekké válnak. Nemcsak az élsportolókat, de a rendszeren sportolókat is pozitív tulajdonsággal ruházzuk fel, derül ki a GFK 2004-es kutatásából.⁵³ Az élsport befolyása a tömegsportra számottevő. Sokan példaképeik miatt kezdenek el lejárni a futópályára vagy az uszodába. Az élversenyzők ösztönzik a fiatalokat, sokan szeretnének úgy kinézni, vagy olyan életet élni, mint kedvenc versenyzőjük.⁵⁴ „Miután megnyertük a Siketlimpiát összesen körülbelül 20 új játékos-jelölt jött el az edzéseinkre, hogy Ők is vízilabdások akarnak lenni és Siketlimpián részt venni. Persze még az úszással is meggyűlt a bajuk, nemhogy a vízilabdázással. Szépen lassan lemorzsolódtak...”⁵⁵

⁴⁸ TAKÁCS FERENC (1974): Bevezető tanulmány. In: *Sportszociológia (válogatás)*, Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó. 9-52.

⁴⁹ SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó. 24-25.

⁵⁰ TAKÁCS FERENC (1974): Bevezető tanulmány. In: *Sportszociológia (válogatás)*, Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó. 9-52.

⁵¹ DUMAZEDIER, JOFFRE (1974): A testnevelés és a sport szociológiai problémái. In: *Sportszociológia (válogatás)*. Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó. 69-78.

⁵² FRENKL RÓBERT (2000): *Győzni mindenáron*. Budapest: Springer. 20.

⁵³ KOVÁCS ÁRPÁD, VELENCZEI ATTILA (2009): A sport presztízse, In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó. 1276-1277.

⁵⁴ FRENKL RÓBERT (1974): *A sport közéről*. Budapest: Sport Kiadó. 27-31.

⁵⁵ Adatközlő: Gábor Áron

A sportolói személyiség típus vizsgálatával Neumann, O. is foglalkozott, következtetésül megállapította, hogy a versenysportoló sajátos sportolói személyiségjegyekkel jellemezhető. A sportoló felülmúlja vitalitásban, vérmérséklet élnétségében a nem sportolót. A sportoló szilárd önérték- és önértékeléssel, emelkedett élethangulattal, önfegyelmével, állhatatossággal jellemezhető. Természetes törekvése van a fölérendeltségre, és a nagyfokú érvényesülésre is, valamint kitartóan küzd és törekszik a minél jobb teljesítményre. A sport lehetőséget jelent a pozitív irányú személyiség alakításra. Ezekkel ellentétben ugyanakkor megállapítható, hogy az élsportoló kemény, önző és egocentrikus is, ami mai gazdasági és társadalmi helyzet miatt alakult ki.⁵⁶ Az élsportolók minél tehetségesebbnek érzik magukat, minél sikeresebbek annál nagyobb erőbedobással dolgoznak az edzéseken. A versenyeken egyre jobb eredményt akar elérni, már rég nem a mozgás öröme motiválja, hanem a teljesítmény, kiemelkedési vágya hajtja előre. Szabadidejét sem pihenéssel, kikapcsolódással tölti, hanem olyan cselekvésekkel, amik előreviszik az eredményekben.⁵⁷ Csúcs teljesítményre törekvő sportolókat a kiemelkedés vágya fűti, még a civil életben is sikeres szeretne lenni. A tökéletességre törekvés folytonos elégedetlenséget szül, perfekcionizmus vezérli, a sikeresség érzését ő maga szinte sohasem éli át, nem tud örülni elért eredményeinek, az foglalkoztatja, miként lehet jobb. Elhanyagol szinte mindent munkamániás élete miatt, szociális kapcsolatainak ápolására sem fordít elég időt, csak szűk körben mozog.⁵⁸ Az élsportolók egész éven át erőteljesen edzenek, a csapat is rendszeresen találkozik a tréningeken. Általában olyan anyagi körülmények között élnek, aminek következtében nehézségek nélkül tudnak edzeni, sportolni. Munkájukat szeretik, és azt anyagi haszon, megbecsültség övezi. A sport hírnevet, népszerűséget ad, és tehetséget, alázatot, ügyességet, jó erőnlétet követel. Az edzések, utazások, versenyek rengeteg időt és energiát rabolnak el a játékosoktól. Teljes figyelmüket lekötik az edzések, mérkőzések, ezért lehet, hogy sokan közülük nem fejezi be tanulmányukat vagy levelező, esti tagozaton végzik el azt. Baráti társaságuk is a sportcsapatból származik, szorosabb kapcsolatot ápol edzőtársaival, csapatával, mint iskolai társaival, kollégaival.⁵⁹ A sportoló versenyzik, a verseny lényege a küzdés, ami egyben stresszhelyzetet is jelent. A sportoló a maximálisan akarja nyújtani egy verseny során, fizikai és lelki erejét is próbára téve.⁶⁰ A sport jótékony hatási közhírtékek, a rendszeres sportolás jó közérzetet biztosít, segít a szorongás feloldásában, fejleszti az önbizalmat, jobbak a tanulmányi eredményeik, tehát testi és lelki fejlődés szempontjából egyaránt fontos.⁶¹ A sportolók egészségtudatosabban élnek, többször fogyasztanak gyümölcsöt, zöldséget, kevésbé hajlamosak a káros szenvedélyekre.⁶²

Sportolás közben barátságok szövődnek, spontán módon kapcsolatok jönnek létre. Emberek közötti ismeretségek kiépítésének az eszköze, közösségteremtő erővel bír a sport, segíti a társadalmi beilleszkedést, másság elviselhetővé tételét.⁶³

⁵⁶ RÓKUSFALVY PÁL (1981): *Sportpszichológia, a sporttevékenység sportpszichológiája*. Budapest: Sport Kiadó. 194-195.

⁵⁷ BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó. 91-142.

⁵⁸ BUDAVÁRI I.M. 77-124.

⁵⁹ MIHOVILOVIC, MIRO (1974): A versenyzéstől visszavonult sportolók helyzetének vizsgálata. In: *Sportszociológia (válogatás)*. Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó. 257-277.

⁶⁰ RÓKUSFALVY PÁL (1981): *Sportpszichológia, a sporttevékenység sportpszichológiája*. Budapest: Sport Kiadó. 110-111

⁶¹ PIKÓ BETTINA, KERESZTES NOÉMI (2007): *Sport, lélek, egészség*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 23.

⁶² PIKÓ – KERESZTES i.m. 32.

⁶³ BIRÓNÉ NAGY EDIT (2004): *Sportpedagógia*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus. 72-76.

3. Módszer és minta

3.1 Módszer

Felmérésemet vízilabdázók és nem sportoló férfiak között végeztem, ezeket a csoportokat is még különosztva siket és halló emberek csoportjaira. Vizsgálatom során kérdőíves módszert használtam, valamint interjúkat készítettem.

A kérdőívek szétküldésénél az egyszerű elérés elvét alkalmaztam, majd hólabda mintavétellel dolgoztam. A hólabda mintavételt olyan csoportoknál szokták használni, amelyeknek tagjai nincsenek nyilvántartva lista formájában. Így a kérdezettek javasoltak további személyeket, akiket felkerestem a kérdőívemmel.⁶⁴ Különösen hasznosnak bizonyult ez a mintavételi eljárás a siket és halló inaktív férfiaknál. A mintavétel során nehézségek adódtak nemcsak az alacsony számú siket vízilabdás, de a siketek zárkózottsága miatt is. A kérdőíveket online töltötte ki a megkérdezettek többsége, de akadt olyan is, aki személyes találkozás alkalmával válaszolt a kérdéseimre.

3.1.1 Interjú

Az interjúkat volt a legnehezebb megszervezni, siket vízilabdás fiúkkal és az Őket körülvevő emberekkel készítettem. Típusa szerint mélyinterjúkat készítettem, így emberileg is közelebb kerültem a vizsgált csoportokhoz.

3.1.2 Kérdőívek

3.1.2.1 Szociodemográfiai adatokra vonatkozó kérdések

Az önkitöltős kérdőíveknél a kérdések többségénél előre megadott válaszok közül lehetett választani, ezek zárt kérdések voltak.⁶⁵ A kérdőív saját összeállítású kérdésekből áll, olyanokból, amiket a kutatásom szempontjából fontosnak tartottam megkérdezni. A kérdések korra, lakhelyre, párkapcsolatra, családi állapotra, havi átlagos jövedelemre, amivel önállóan gazdálkodhat, barátok számára és a velük való találkozás gyakoriságára vonatkoznak.

3.1.2.2 Az élettel való elégedettség kérdőíve

A kutatók többsége megkülönböztet szubjektív és objektív életminőséget. Az életminőség egyes dimenzióit különbözőképpen vizsgálták, szinte az összes ilyen vizsgálta az emberi boldogság, megelégedettséget.⁶⁶ Sokan nem tesznek különbséget az élettel való elégedettség és a boldogság között: például Veenhoven a boldogságot és az élettel való elégedettséget a szubjektív életminőség szinonimájának tekinti. Elsődleges forrása az elégedettségnek, boldogságnak a család, a szerelmek, párkapcsolatok, házasság, társas viszonyok, barátok,

---

⁶⁴ HÉRA – LIGETI i.m. 68.

⁶⁵ HÉRA GÁBOR, LIGETI GYÖRGY (2005): *Módszertan, a társadalmi jelenségek kutatása*. Budapest: Osiris Kiadó. 175-176.

⁶⁶ UTASI ÁGNES (2006): A szubjektív életminőség alapkérdései, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 13-50.

de az anyagiak is nagy szerepet játszanak.⁶⁷ A szubjektív életminőség mutatói leggyakrabban skálák, amiken egy pontját kiválasztva a kérdezett kifejezi álláspontját. Szinte minden kutató kidolgozott egy saját skálát.⁶⁸

A szubjektív életminőséget úgy is definiálják, mint „*az embereknek saját életükről nyújtott értékelésüket, és ez nem más, mint szubjektív értékelés a boldogságukról, a kellemes érzések gyakoriságáról, az étellel való elégedettségükről és a kellemetlen érzések relatív hiányáról*”⁶⁹.

Az étellel való elégedettség kérdőíve Diener nevéhez fűződik. „*Az étellel való elégedettség dimenzió tulajdonképpen a pozitív pszichológiai irányzat egyik előzményeként értelmezhető „szubjektív jól-lét”- kutatások során bukkant fel, mint önálló vizsgálati dimenzió, hol azzal azonos dimenzióként, hol pedig annak egyik összetevőjeként.*”⁷⁰

Az étellel való elégedettség kérdőíve, SWLS (Satisfaction with Life Scale) 5 rövid itemből áll, amik más-más megközelítésből kérdez rá az étellel való elégedettségre, a kérdésekre válaszként egy 1-től 7-ig terjedő skálát kell használni, az 1-es az „egyáltalán nem értek egyet”, míg a 7-es a „teljesen egyetértek” választ jelöli.

Az SWLS kérdéseit számtalan nyelvre lefordították, magyarul a kérdések így hangzanak⁷¹.

1. Az életem a legtöbb szempontból közel van az ideálshoz

2. Az életkörülményeim kitűnőek

3. Elégedett vagyok az életemmel

4. Eddig megkaptam az élettől, amit akartam

5. Ha még egyszer újra élhetném az életemet, szinte semmit nem változtatnék

Az eredmények megértését segíti, ha tisztában vagyunk más faktorokkal is, melyek hatással vannak az ember étellel való elégedettségi szintjére. Az egyik legfontosabb befolyásoló tényezője a boldogságnak a szociális kapcsolatok. Még ilyen faktorok a szabadidő eltöltése, a célok az életben, a spirituális élet, a munka öröme.⁷²

3.2 Minta

A mintám nem reprezentatív és alacsony számú ahhoz, hogy általánosíthassak, így az eredményeim csak a vizsgált mintára érvényesíthetők. Összesen 60 (N=60) kérdőívet dolgoztam fel, mivel a 119 kérdőívből vagy nem érkeztek vissza az ívek, vagy nem voltak értékelhetők. Így a válaszadási arány közel 50%-os volt. 4 darab 15 fős (n=15) csoporttal dolgoztam.

⁶⁷ MURINKÓ SZILVIA (2006): A minőségi élet forrásai eltérő életszakaszokban, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 97-121.

⁶⁸ FEKETE ZSUZSA (2006): Életminőség. Koncepciók, definíciók, kutatási irányok. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 277-300.

⁶⁹ SZABÓ LAURA: *A boldogság relatív- fogyatékos és a szubjektív életminőség*.

<http://www.mtapli.hu/mszt/20033/005.pdf> Megtekintve: 2012-03-14

⁷⁰ DEMETROVICS ZSOLT (2007): *Drog, család, személyiség*. 34.

http://demetrovics.hu/dokumentumok/Kutatasok_7_DemetrovicsZs_konyv.pdf Megtekintve: 2012-02-28

⁷¹ KERESZTES NOÉMI, PIKÓ BETTINA (2006): Középiskolás fiatalok pszichoszociális egészsége és értékorientációja fizikai aktivitásuk tükrében. In: *Egészségfejlesztés*, 2006, 4. szám, 19-28.

⁷² DIENER, ED: *SWLS* http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/SWLS_English.doc Megtekintve: 2012-02-28

Fontos megjegyezni, hogy csak férfiak vettek részt a kitöltésben minden csoportnál, mivel a siket vízilabdásoknál nincsen női sportoló, nincs is semmiféle versenyük a női siket vízilabdásoknak. A mintavételt hólabda mintavétellel oldottam meg. A dolgozatomban a vízilabdásokat viszonyítom a nem sportoló férfiakhoz, ami megmutatja, hogy egy személy életét a sport hogyan befolyásolja, persze más faktorokat is figyelembe véve. Eredményként láthatjuk, hogy a siketekre vagy a hallóka van nagyobb befolyással a versenyszerű sportolás.

A vizsgálatban 4 csoportot hasonlítottam össze. Két 15-15 fős csoport siket és halló nem sportolót, valamint kettő, szintén 15-15 fő halló és siket vízilabdázót mértem össze. A halló vízilabdás csoport: tagjai mind felnőtt OB/1-es bajnokságban versenyeznek, profi sportolók, a vízilabdát, mint foglalkozást üzik, jóformán ebből élnek és heti több mint 25 órát töltenek edzéssel. A siket vízilabdás csoport: tagjai voltak a 2009-es siketlimpia bajnok vízilabda csapatnak, vagy/és a 2005-ös ezüstérmes csapatnak, a vízilabdát, mint „hobbit” üzik és heti maximum 5 órát töltenek edzéssel. Sem a siket, sem a halló nem sportoló csoport nem üz semmiféle sportot versenyszerűen.

Az adatok elemzését Statszoft10 szoftver segítségével készítettem el, valamint használtam még SPSS 15.0 for Windows-t is; leíró statisztikán kívül többváltozós elemzéseket is végeztem. A különböző csoportok közti különbségek feltárására, az összehasonlítandó csoportok és kérdések szerint ANOVA elemzést készítettem.

4. Eredmények

„A fogyatékoság hátrányos helyzethez vezet az érintett társadalmi szerepének betöltése, a közösségi életben való részvétel során. E helyzet kialakulásában meghatározó szerepe van az úgynevezett környezeti feltételeknek: az ember által alkotott fizikai környezetnek, a fogyatékosokról való gondolkodásnak, a fogyatékos emberekkel szemben tanúsított magatartásnak, jogi szabályozásnak.”⁷³ A fogyatékosággal élő emberek számára egyik legnagyobb segítség a társadalmi integráció fenntartása, a társas kapcsolatok, személyes kapcsolatháló, barátok, családtagok felől érkező elfogadás és megértés segíti a személyt, hogy elfogadja saját magát, és az alkalmazkodásban, ezek által magas szubjektív életminőséget érhesen el. A szubjektív életminőség függ a fizikai, mentális egészségtől, demográfiai, gazdasági helyzettől, személyes kapcsolatok minőségétől is.⁷⁴ Befolyásolják a kapcsolatok minőségei, mennyiségei.⁷⁵

4.1 Életkori különbségek

Fontosnak tartom az életkori az adatokat az elején ismertetni, hiszen az ember életében a kor nagyon sok helyzetben meghatározó lehet. Így például a jövedelemnél, vagy az iskolázottságnál is, hiszen egy 18 éves nem lehet diplomás, vagy elvileg kevesebbet keres, mint egy 30 éves.

⁷³ LAKI ILDIKÓ, EGRESSY GERGELY (2011): *Esélyegyenlőségi fogalomtár*. Szeged – Budapest: Belvedere Meridionale - MTA Szociológiai Kutatóintézet. 2011, 28.

⁷⁴ SZABÓ LAURA: *A boldogság relatív- fogyatékoság és a szubjektív életminőség*. <http://www.mtapti.hu/mszt/20033/005.pdf> Megtekintve: 2012-03-14

⁷⁵ SIMONKA LÍVIA (2006): Barátok és baráti társaság- ellenségek, haragosok. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok* Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 171-189.

A megkérdezett 15 vízilabda játékos átlag életkora (1. ábra) 23, 6 év (szórás: 3, 37), a nem sportoló hallóké pedig 23, 3 év (szórás: 4, 15). Különbséget alig mutatnak életkorilag. Az eredmény arányában hasonló a hallássérülteknél is: a siket vízilabdásoknál az átlagéletkor 28, 9 év (szórás: 10,62), míg a nem sportolóknál 27, 8 év (szórás: 10, 83). A siket vízilabdások átlagéletkora nem sokban különbözik a legutóbbi Siketlimpián szereplő versenyzők átlag életkoránál: *„Figyelemreméltó adat, hogy a 2009-es Siketlimpián résztvevő sportolók átlagéletkora 27,5 év. Ez a marker is jelzi, hogy a fiatalok érdeklődése lankadni látszik, pedig a sport szellemisége elsősorban éppen az életkezéshez, nehéz gazdasági- és munkahely-megtartási körülményeink között a fiatalok emberhez méltó színvonalú társadalmi beilleszkedéséhez volna hivatott lelki és fizikai támaszt nyújtani.”*⁷⁶

A 2. ábrán is látható, hogy az általam megkérdezett siket vízilabdások életkora mennyiben különbözik a halló vízilabdások életkorától (1. ábra). A siket vízipólósok átlagéletkora 28, 9 év, a legidősebb játékos 54 éves, míg a legfiatalabb 18 éves. A versenyzők többsége inkább időseknek tekinthető az élsport terén, ez is jelzi az utánpótlás hiányát a siket vízilabdában.

A halló vízilabdások átlagéletkora 23, 6 év, ahol a legidősebb játékos 34 éves, a legfiatalabb pedig 21 éves. A versenyzők többsége a húszas éveikhez közelít, utánpótlásilag itt nincs semmi gond. A sportolók fiatalok, a bajnokság színvonalát emelik játékuikkal. Edzéseken azonos terhelést kaphatnak, nem kell külön-külön edzeni egy-két versenyzőt a közel azonos életkoruk és terhelhetőségük miatt. Ezzel szemben egy-egy edzés a siket csapatban már gondot okozhat, hiszen egy 18 éves más típusú edzést igényel, mint egy 50 éves sportoló, itt differenciálásra van szükség. *„Több idősebb, felnőtt korú játékosom volt - a legidősebb játékosom, 50 éven felül van, 7 olimpián volt már -, nehéz volt megoldani, hogy ne ugyanazt a terhelést, edzést kapják az idősebbek, mint a serdülő, gyerek vagy ifi korúak, hisz mind az összes korosztály mást igényel, más edzésmunka jár nekik.”*⁷⁷

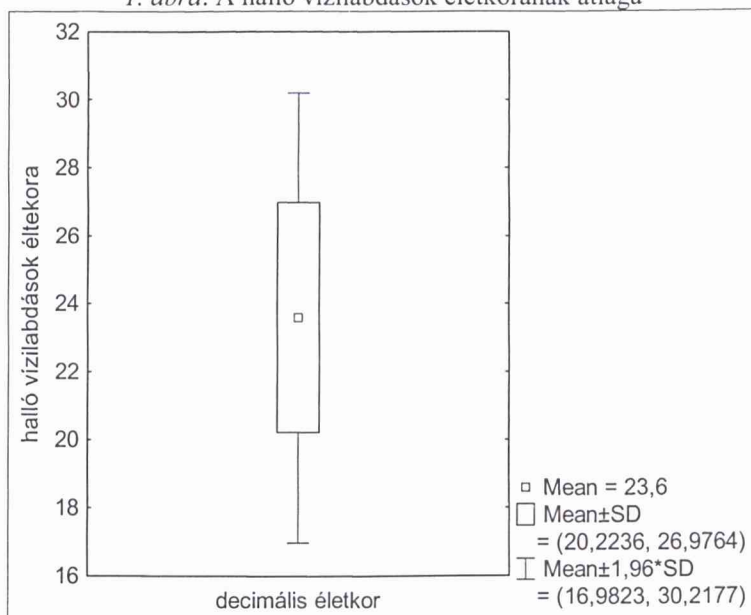
Különbség mutatkozik még abban is, hogy a 2 vízilabdás csoport hány éves korában kezdte el űzni e sportot. A halló vízilabdásoknál 5 éves volt a legfiatalabb, mikor vízilabdázni kezdett, 15 megkérdezettből 10-en tíz éves koruk előtt kezdtek vízipólózni, a hallássérülteknél viszont csak 4-en szálltak medencébe ilyen fiatalon. Náluk a legidősebb 23 éves korában csatlakozott egy csapathoz a siketsportolók közül, a hallóknál pedig a legkésőbb vízbe szállt játékos 14 éves volt.

---

⁷⁶ Adatközlő: Tóth Lajos

⁷⁷ Adatközlő: Gábor Áron

1. ábra: A halló vízilabdások életkorának átlaga

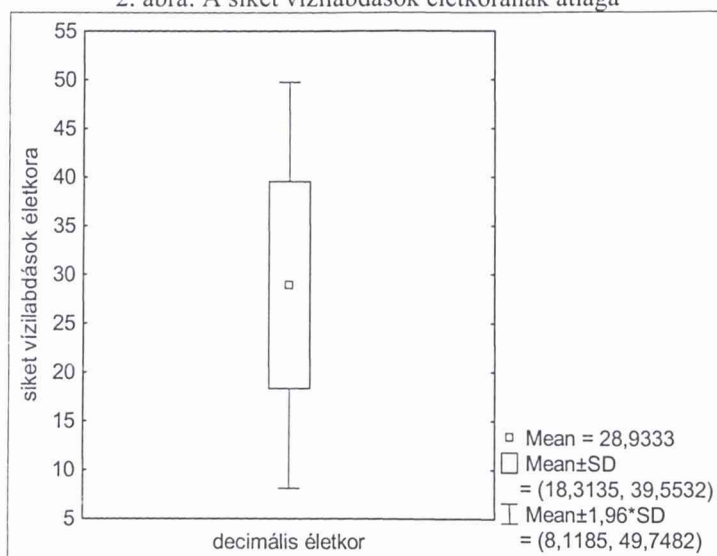
Forrás: Saját forrás

Átlagosan 8, 6 évesen kezdtek vízilabdázni a halló játékosok, így sokkal több tapasztalatuk van a vízilabda terén, viszont más sportot nem igazán űztek, míg a siketversenyzők több sportot is kipróbáltak, vagy párhuzamosan végezték azt a vízilabda mellett. A hallássérültek átlagosan 12, 1 évesen találtak rá a vízilabdára. „Úszóként kezdtem el sportolni versenyszerűen, kamaszkorig csináltam elég jól, de eluntam a faltól falig tartó egyhangúságot, és váltottam a kajakra, ott ragadtam két évig, aztán szóltak a régi uszodai barátok, hogy megalakult a vízilabda Kaposváron, így hát csatlakoztam én is. Tehát viszonylag későn, 16 évesen kezdtem el vízilabdázni, de az úszótudásom, a gyorsasságom megvolt a korábbi sportoknak köszönhetően, csak a labdát kellett megtanulnom kezelni.”⁷⁸

⁷⁸ Adatközlő: Király Belán

2. ábra: A siket vízilabdások életkorának átlaga

Forrás: Saját forrás

“7 évvel ezelőtt kezdtem el vízilabdázni, de 2007-ben abbahagytam, majd másfél évvel később rájöttem, hogy szeretnék ismét vízilabdázni. Régen karatéztam még a vízilabda sportolás előtt három évet, most megpróbálok a Siketlimpiára kijutni karatésként. Vannak más sportok is, amiket űzök, de általában csak hobbi szinten csinálom, ha időm engedi. (focizás, futás, lövés, röplabda, kézilabda, úszás)”⁷⁹

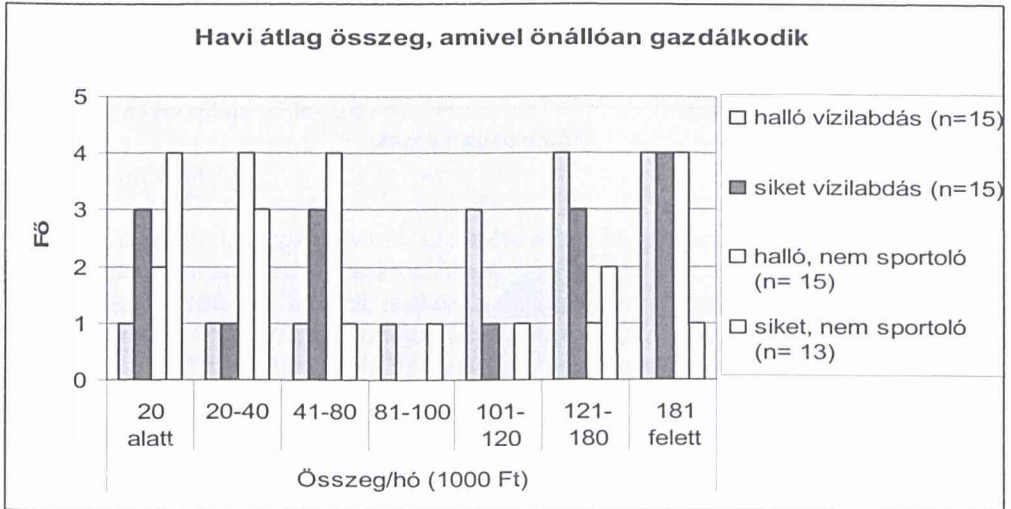
4.2 Jövedelem

„A munkaképes korú siketek nagy része a létminimum alatt vagy annak határán él, alacsonyan iskolázott s nem jut megfelelő munkához, társadalmi megbecsülése rendkívül alacsony, állandó kommunikációs nehézségei vannak, a mindennapi létezéshez elengedhetetlen információkhoz nem fér hozzá, ami eleve esélytelenné teszi aktív és egyenrangú részvételét a társadalmi élet bármely színterén”⁸⁰

⁷⁹ Adatközlő: Czikk Benjamin

⁸⁰ BARTHA CSILLA, HATTYÁR HELGA, SZABÓ MÁRIA HELGA (2006): A magyarországi siketek közössége és a magyarországi jelnyelv, In: KIEFER FERENC (szerk.) (2006): *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémia Kiadó. 852..

3. ábra: Havi átlag jövedelem, amivel önállóan gazdálkodik

Forrás: Saját forrás

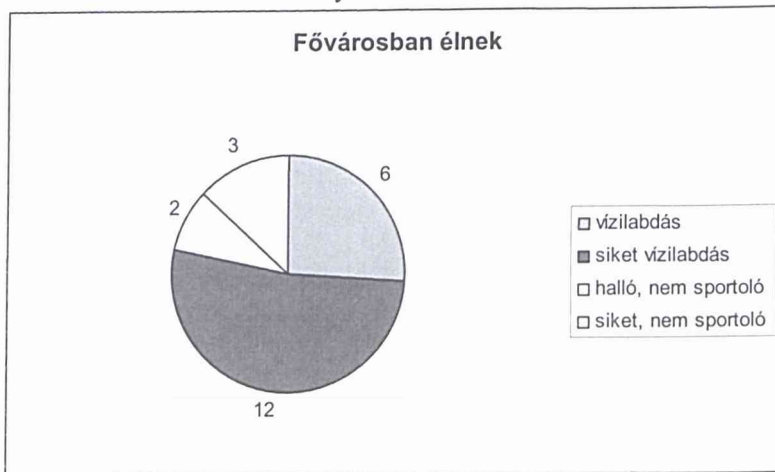
Figyelemre méltó különbség, hogy a megkérdezett siket nem sportolók közül 4-en csak 20000Ft alatt gazdálkodhatnak jövedelmükkel, és szintén 4-en keresnek 100000Ft felett. Míg a sportoló hallássérültek közül négyen is 180000Ft felett keresnek havonta. A siket vízilabdások közül 7-en 80000Ft alatt keresnek és ugyanígy 7-en 120000Ft felett. Láthatjuk, hogy jövedelembeli különbség számottevő, azonban életkorbeli különbség nem igazán van e két megkérdezett csoport között. Jóval fiatalabbak viszont a halló vízilabdázók (átlagéletkor: 23, 6 év) mégis ők azok, akik a legtöbb pénzzel gazdálkodhatnak havonta: 100000Ft felett keres 73%-uk. Habár a halló inaktív férfiak közül is négyen 180000Ft felett keresnek, 10-en mégis 80000Ft-ból gazdálkodnak, a vízilabdások közül pedig csak 3-an esnek ebbe a kategóriába. Ha mindkettő vízilabdás csoportot hasonlítjuk össze a nem sportoló csoportokkal, akkor is a vízilabdások felé billen a mérleg nyelve: 19-en 100000Ft felett keresnek és csupán 36%-uk keres ugyanezen összeg alatt. A nem sportolók közül 68%-uk gazdálkodhat havi kevesebb, mint 100000Ft-tal és csak 9-en keresnek 100000Ft alatt.

Összességében elmondható, hogy halló vízipólósok és az inaktív csoportja gazdálkodhat havonta a legtöbb pénzzel, és a siket vízilabdások és nem sportolóknak pedig kevesebb pénzből kell kijönniük egy-egy hónapban. Azonban vízipólós csoportokat a nem sportoló csoportokkal összehasonlítva a sportolók járnak jobban keresetileg. Minkét esetben a halló vízilabdások „nyerő pozíciót” foglalhatnak el, ugyanakkor a nem sportoló siketek bármelyik összehasonlításban alul maradtak.

4.3 Lakhely

4. ábra: Hányan élnek a fővárosban?

Forrás: Saját forrás

A hagyományos vízilabdában már szinte a főváros közelség nem elvárás. Egyre jobban előtérbe kerülnek a vidéki csapatok is, és szinte alig-alig találkozhatunk a régi neves fővárosi egyesületekkel a tabellán. A férfi vízilabdában Szegedről, Egerről, Debrecenről egyre többet hallani, amíg például az UTE már nem is rendelkezik OB1-es csapattal. A halló vízilabdások közül csak 6-an élnek a fővárosban, míg kilencen egyéb városban vagy megyeszékhelyen laknak. Ezzel ellentétben a siket nem sportolók alig laknak a fővárosban, legtöbben faluban vagy egyéb városban élnek. A siket vízilabdások legtöbbször Budapesten lakik, ketten laknak egyéb városban, és egy fő él községben. Ám ezek a települések is a főváros környékén találhatók (4. ábra). Siket vízilabda csak Budapesten létezik, itt van csak csapat, itt edzenek, ha egyáltalán edzenek. Más városokban elvétve találkozhatunk hallássérült vízipólósokkal.⁸¹ Ez is az oka annak, hogy oly kevés az utánpótlás e sportban, akik nem a főváros közelében élnek, azoknak szinte esélyük sincs a siket vízilabda csapatba bekerülni, mivel talán el sem jut hozzájuk a hír, hogy létezik ebben a sportban is válogatott csapat. Ha nagyobb lenne a szponzoráció és a marketingje a siket vízilabdának talán többen kezdenének el vízilabdázni a hallássérültek közül és alakulhatnának más városokban is vízipóló csapatok, legalább ott, ahol van siketek iskolája, a nagyvárosokban. „Vidéken nagyon kevés a lehetőség sportolni a siketek. Vízilabdázni csak Budapesten tudnak, maximum Budapest agglomerációjából tudnak jönni vízilabdázni. Más sportokkal is csak a nagyvárosokban találkozhatunk, de vízilabda csak Budapesten található. Például Kaposváron vagy Egerben van siket iskola, kitűnő az uszoda és nem szerveznek vízilabda csapatot, nincsenek elkötelezettjei e sportnak”⁸²

⁸¹ Adatközlő: Király Belián, Gábor Áron

⁸² Adatközlő: Gábor Áron

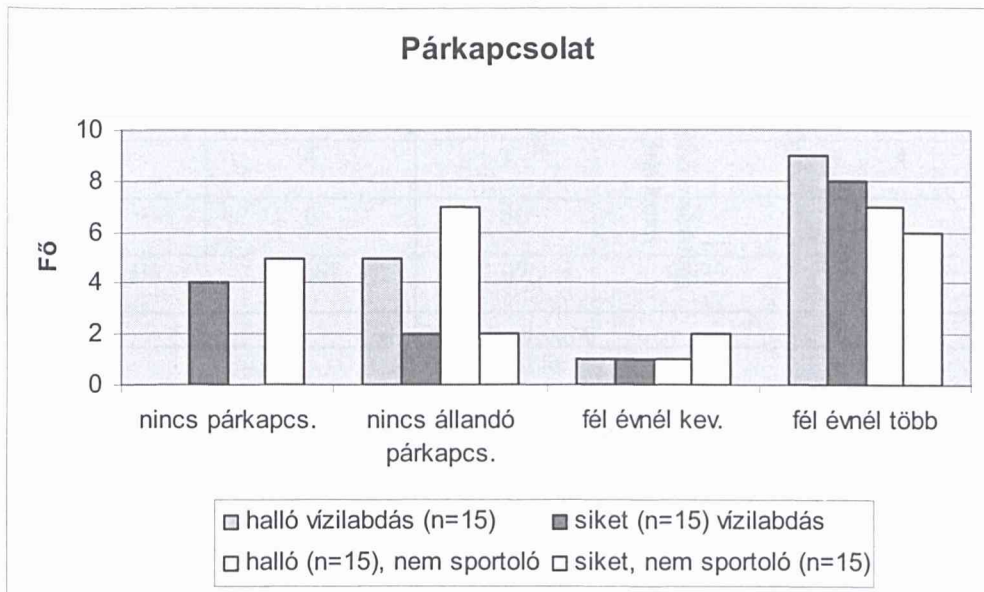
4.4 Szociális kapcsolatok

A családi állapotot, barátok számát, és a párkapcsolatot vizsgáltam ebben a részben. Egy ember életét nagyban befolyásolják ezek a kapcsolatok, a barátok, a család vagy az ember párja állandó szereplője az életnek.

4.4.1 Párkapcsolat

Párkapcsolati kérdéskört vizsgálva (5. ábra) láthatjuk, hogy a nem sportoló siketeknek és nem sportoló hallóknak van kevesebb fél évnél hosszabb párkapcsolata, a sportolók népszerűbbek a lányok körében mindkét esetben. A legrosszabb helyzetben párkapcsolatilag ebben az esetben is a siket nem sportolók állnak. A siket vízilabdások közül 4 főnek nincs párkapcsolata, 1-nek van fél évnél kevesebb ideje tartó párkapcsolata, fél évnél hosszabb ideje van párja 8 vízilabdásnak. A siket nem sportolóknál viszont 5 főnek nincs állandó párkapcsolata, 2 férfinak van fél évnél rövidebb ideje tartó és csak 6 főnek van fél évnél hosszabb ideje tartó párkapcsolata.

5. ábra: Párkapcsolat

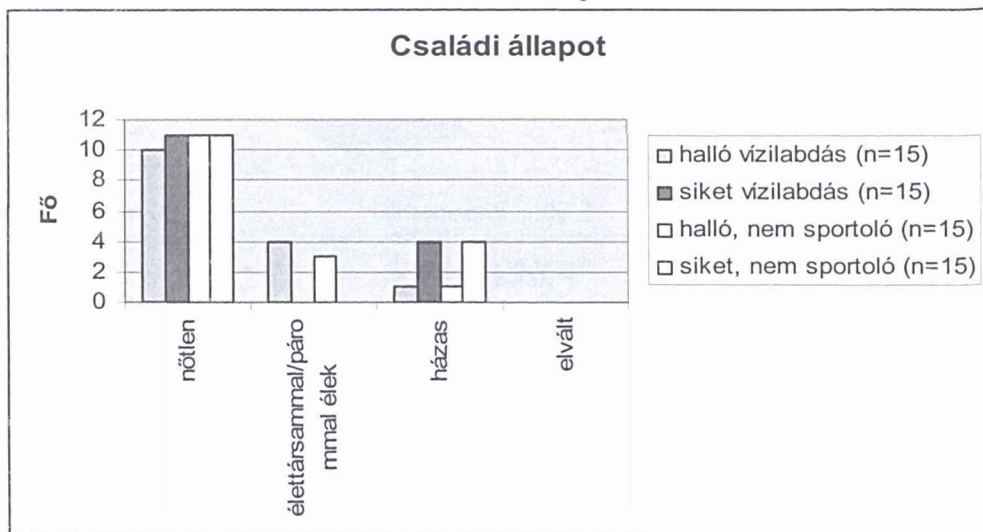
Forrás: Saját forrás

4.4.2 Családi állapot

Családi állapot vizsgálva azt az eredményt kaptam (6. ábra), hogy nincsenek elváltak egyik csoportban sem. Ugyanannyian házasok a siket nem sportolóknál és vízilabdásnál, így a családi állapotban nem láthatunk különbséget e két csoport között. Ez az eredmény a csoportok közötti korkülönbség miatt érdekes adat, mivel a siketek átlagéletkora magasabb, mint a hallóké. A siketek közül senki nem él párjával, élettársával együtt, csak a hallóknál fordul ilyen elő. Általában megállapítható, hogy a megkérdezettek többsége nőtlen, ami az átlag életkor különbség miatt szintén érdekes eredmény.

6. ábra: Családi állapot

Forrás: Saját forrás

4.5 Az élettel való elégedettség

A vizsgált adatok előbbi felsorolását, ismertetését azért tartom fontosnak, mert ezek mind-mind befolyásolhatják vagy kapcsolatban állhatnak egyes csoportok élettel való elégedettségével.

Az élettel való elégedettség kérdőívében a várt eredményekkel ellentétes végeredményeket kaptam. Például a legboldogabb csoportnak a halló vízilabdásokat utána pedig a siket vízilabdásokat vártam. Az eredményekből láthatjuk, hogy milyen az élete annak, mikben különböznek és milyen szinten azok, aki ezt az egy sportot, a vízilabdát versenyszerűen űzik és azok, akik nem sportolnak versenyszerűen semmit sem. A két fő csoportot vizsgálva: a siketeket és a hallókat, rájöhettünk, hogy kinek is jelent nagyobb ugródeszkát, kinek az életében vannak szignifikánsabb változások a sport által.

Az élettel való elégedettség kérdőívében 5 itemből adtak választ egy 1-től 7-ig terjedő skálán a válaszadók. Az 5 kérdést egyenként is kielemezem a négy csoportra lebontva, összehasonlítva; valamint külön-külön is megnézem az egyes csoportok válaszait

4.5.1.1 Első kérdés: Az életem a legtöbb szempontból közel van az ideálishoz

Az első kérdésre a halló vízilabdások átlagosan 5,33 pontot (szórás: 0,816) adtak az 1-7-ig terjedő skálán. A halló nem sportolók a négy csoport átlagához közelítő pontszámmal a 3. legideálisabb életet jelölték meg a négy csoport közül, 5,2667 ponttal (szórás: 0,884). A négy csoport 5,0817-es átlagához a halló nem sportolók állnak a legközelebb. Akik a legjobban úgy érzik, hogy az életük közel van az ideálishoz, azok a siket vízilabdás fiúk. Ők átlagban 5,73 pontot (szórás: 1,28) adtak válaszul erre az állításra. A hallássérült vízilabdások tehát ideálisabbnak érzik az életüket, mint a nem sportoló siketek, akik átlagban csak 4 pontot (szórás: 1,25) jelöltek meg. A halló vízilabdások és a nem sportolók első kérdésre adott átlag közötti különbség csupán csak 0,0633, míg a siketek párosánál ez jóval magasabb értéket mutat: 1,73-ot.

1. Táblázat: 1. kérdés: Az életem a legtöbb szempontból közel van az ideálishoz ($p < 0,0003$; $N=60$)

	Halló vízilabdás (n=15)	Siket vízilabdás (n=15)	Siket nem sportoló (n=15)	Halló nem sportoló (n=15)
Átlag	5,33	5,73	4	5,2667
Szórás	0,816	1,28	1,25	0,884
Maximum	6	7	6	7
Minimum	4	3	2	4
Medián	6	6	4	5
Mediántól való átlagos eltérés	0,667	1,07	0,933	0,667

Forrás: Saját forrás

4.5.1.2 Második kérdés: Az életkörülményeim kitűnőek

A második legkitűnőbb életkörülményi a négy csoport közül a siket vízilabdásoknak van, átlagban 5,8 pontot (szórás: 1,08) adtak erre az állításra. 4,2667 pontos (szórás: 1,03) átlaggal a hallássérülteknek vannak a leginkább nem kitűnő életkörülményeik. A különbség e két csoport között szintén magas: 1,5333 pontos. Ez az érték magasabb, mint a két halló csoport közötti, ami 0,4666. Akiknek a legkitűnőbb életkörülményeik vannak, azok a halló nem sportoló férfiak, az átlagban megadott válaszuk 5,7333 (szórás: 1,1). A halló vízilabdások átlagos pontszáma 5,2667-del (szórás: 1,08) csak a harmadik legkitűnőbb életkörülményekhez volt elegendő.

2. Táblázat: 2. kérdés: Az életkörülményeim kitűnőek ($p < 0,0006$; $N=60$)

	Halló vízilabdás	Siket vízilabdás	Siket nem sportoló	Halló nem sportoló
Átlag	5,2667	5,8	4,2667	5,7333
Szórás	1,03	1,08	1,03	1,1
Maximum	7	7	6	7
Minimum	4	3	3	4
Medián	5	6	4	6
Mediántól való átlagos eltérés	0,8	0,733	0,8	0,933

Forrás: Saját forrás

4.5.1.3 Harmadik kérdés: Elégedett vagyok az életemmel

Csak a harmadik kérdésre adott válaszoknál fordul elő az, hogy kettő átlag pontszám megegyezik, a két halló csoport: a vízilabdások (szórás: 1, 13) és a nem sportolók (szórás: 1,06) ugyanazt az értéket adták meg átlagban, 5,5333-et. Ezzel az értékkel Ők a legelégedettebbek az életükkel. A hallássérült nem sportolók pedig a legelégedetlenebbek, mivel az átlagos pontszámuk 4, 1333 (szórás: 0, 834). Egy ponttal jobbnak értékelték átlagban az életüket a siket vízilabdások (szórás: 1, 46). Ennél a kérdésnél is megállapítható, hogy a siket válaszadók között magasabb a különbség, mint a halló pároknál.

3. Táblázat: 3. kérdés: Elégedett vagyok az életemmel ($p < 0,0037$; $N=60$)

	Halló vízilabdás	Siket vízilabdás	Siket nem sportoló	Halló nem sportoló
Átlag	5,5333	5,1333	4,1333	5,5333
Szórás	1,13	1,46	0,834	1,06
Maximum	7	7	6	7
Minimum	3	1	3	3
Medián	6	5	4	5
Mediántól való átlagos eltérés	0,867	0,933	0,533	0,8

Forrás: Saját forrás

4.5.1.4 Negyedik kérdés: Eddig megkaptam az élettől, amit akartam

A negyedik állításnál is elmondható, hogy a különbség nagyobb a siket vízilabdások és nem sportolók között, mint a halló párosnál, míg a 2 hallássérült csoport között a differencia 1, 4 pont, addig a hallóknál ez csupán csak 0, 4667. Legmagasabb értéket átlagban a halló nem sportolók adtak meg, 5, 4667-et (szórás: 0, 834). A siket vízilabdások nagyon kevés ezred-del maradtak csak le, átlagos pontjuk 5, 4 (szórás: 1, 06). A halló vízilabdások átlagos pont-értéke 5 (szórás: 0, 926), míg a siket nem sportolóké 4 (szórás 1, 31).

4. Táblázat: 4. kérdés: Eddig megkaptam az élettől, amit akartam ($p < 0,001$; $N = 60$)

	Halló vízilabdás	Siket vízilabdás	Siket nem sportoló	Halló nem sportoló
Átlag	5	5,4	4	5,4667
Szórás	0,926	1,06	1,31	0,834
Maximum	6	7	6	7
Minimum	3	4	2	4
Medián	5	5	4	5
Mediántól való átlagos eltérés	0,667	0,8	1,07	0,6

Forrás: Saját forrás

4.5.1.5 Ötödik kérdés: Ha még egyszer újraélhetném az életemet, szinte semmit nem változtatnék.

Az élettől való elégedettség 5 kérdéses kérdőívében az utolsó kérdésnél fordult csak elő, hogy minimum értékhez a legalacsonyabb, 1-es pontot írták be a válaszadók. Ez az a kérdés, ami a leginkább megosztotta a megkérdezettek véleményét. A legmagasabb értéket a siket vízilabdások adták, átlagban 5, 1333-et (szórás: 1, 55), a legalacsonyabbat pedig a halló vízilabdások, 3, 6667 (szórás: 1, 95). Ez az egyetlen olyan kérdés is, ahol nincs nagyobb különbség a siket páros erre az állításra adott átlag pontszámok között, és a két halló csoportéi között. A siket nem sportolók a második legalacsonyabb átlag ponttal rendelkező csoport, 4, 0667 (szórás: 1, 1); a halló nem sportolók pedig a második legmagasabb átlag értékkel rendelkeznek 4, 8 (szórás: 1, 86).

5. Táblázat: 5. kérdés: Ha még egyszer újraélhetném az életemet, akkor szinte semmit nem változtatnék ($p < 0,071$ tendencia szintű összefüggés; $N=60$)

	Halló vízilabdás	Siket vízilabdás	Siket nem sportoló	Halló nem sportoló
Átlag	3,6667	5,1333	4,0667	4,8
Szórás	1,95	1,55	1,1	1,86
Maximum	6	7	6	7
Minimum	1	1	2	2
Medián	64	5	4	4
Mediántól való átlagos eltérés	1,67	1,07	0,867	1,6

Forrás: Saját forrás

Minden kérdést minden csoport között összehasonlítottam **korrelációs** mátrixban is. Kíváncsi voltam, hogy vajon vannak-e olyan mérési változók, amik egyszerre változhatnak. Ritkán fordult elő az, hogy két változó között kapcsolat lett volna, egyszerre változott volna, sokszor inkább a 0 felé közelítettek a kapott értékek. Ám némely esetben a korreláció jelentős: a halló vízilabdásoknál az 5. kérdés és a halló nem sportolóknál a 4. kérdés eredménye: $r=0,541315$. Pozitív korrelációt láthatunk még a halló nem sportolók 3. és a siket nem sportolók második kérdésre adott válasza között ($r=0,513218$). Negatív korreláció van a siket vízilabdások és a siket nem sportolók 3. kérdésre adott válasza között, $r=-0,544717$; és a halló nem sportolók első és a siket vízilabdások harmadik kérdésre adott válasza között, $\text{corr}=0,528745$.

4.5.2 Csoportonként az 5 kérdés

Maximum pont, amit az 5 itemnél összesen el lehet érni az a 35 pont, a legkevesebb pedig az 5. E szerint 6 csoportba oszthatjuk be a válaszadókat: akik 35-30 közötti pontszámot értek el, azok nagyon elégedettek, 29-25 pontszám közöttiek elégedettek, 24-20 közöttiek átlagosan elégedettek, 19-15 közöttiek az élettel való elégedettség átlagos elégedettsége alattiak, 14-10 közöttiek elégedetlenek, 9-5 közöttiek teljesen elégedetlenek az életükkel.⁸³

Az előbbi rangsor és az alábbi átlagos értékek szerint a csoportok közül a siket vízilabdások és a halló nem sportolók és a halló vízilabdások „az elégedettek az életükkel” kategóriába esnek, a siket nem sportolók pedig „az átlagosan elégedettek az életükkel” kategóriájában vannak. A legfelső kategóriába a maximum értékek alapján is ugyanez a három csoport sorolható, és csak egy a teljesen elégedettekhez.

⁸³ DIENER, ED: *SWLS* http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/SWLS_English.doc
Megtekintve: 2012-02-28.

A minimum érték szerint siket vízilabdások és a halló nem sportolók az elégedettekhez tartoznak és a másik két csoport: a halló vízilabdások és a siket nem sportolók átlagosan elégedettek az életükkel. Ezek alatt az értékek alá senki sem sorolható a megkérdezettek közül.

6. Táblázat: A 4 csoport átlaga az élettel való elégedettség kérdőívében (N=60)

	h. vízilabdás	s. vízilabdás	s. nem sportoló	h. nem sportoló
Átlag	24, 8	27, 2	20, 467	26, 8
Szórás	3, 4888	3, 2558	3, 5024	4, 246
Maximum	30	35	25	35
Minimum	18	21	14	21
Medián	25	27	21	25

Forrás: Saját forrás

5. összegzés

Kutatási kérdésem arra vonatkozott, hogy vajon a sport mennyire játszhat szerepet egy egyén élettel való elégedettségében. Feltételeztem, hogy a halló vízilabdásoknak van a legboldogabb életük és csak Őket követik a siket vízilabdások, utolsó helyen pedig a siket nem sportolók állnak. Vizsgáltam négy 15 fős csoportot 2 kérdőív segítségével. Az eredmények és a következtetés csak a vizsgált csoportokra érvényesek. A minta nem reprezentatív és száma elég kicsi, ahhoz hogy általánosításokat vonjak le.

Az élettel való elégedettség kérdőívének eredményeinek tükrében elmondhatjuk, hogy a legboldogabb, legelégedettebb csoport a siket vízilabdásoké, Őket követi kis különbséggel a nem sportoló halló férfiak csoportja, harmadik legelégedettebb csoport az eredmények szerint a halló vízilabdásoké, míg az utolsó helyen az inaktív siket férfiak állnak. Láthatjuk, hogy jelentős különbség mutatkozik az eredmények tekintetében a siket nem sportoló és a siket sportoló csoportjai között, míg a differencia a két halló csoport között elenyésző. Következésképpen levonhatjuk, hogy a hallássérülteknek a sport sokkal többet adhat, mint a hallóknak, nagyobb lehetőséget, színesebb életet biztosít.

A szakirodalom és az eredmények alapján láthatjuk, hogy a siketeket életét a sport kedvezően befolyásolja, ellentétben a halló vízilabdásokkal, akiknek a vízilabdázás küzdés. A hallássérült előtt új utakat nyit a vízilabda, míg a hallók csak szűk körben mozognak, sokszor csak a teljesítményükre koncentrálnak. A sport felnevel, erősíti az önbizalmat, a kitartást, teherbírást, közösséget alkot, integrál a társadalomba. A siketeknek a vízilabda megváltoztatta az életét, nemcsak a mért eredményekben nagy a differencia a sportoló és az inaktív hallássérült személyek között, hanem az életük is merőben különbözik. A társadalomban létező előítéletek és féligazságok korlátozzák a fogyatékos emberek társadalmi beilleszkedését. Ezek lerombolására van szükség a társadalomban és a szűkebb szakmai körökben, elsősorban a fogyatékos személyek közvetlen és tágabb környezetében élő személyek felvilágosítása lehet az első lépés. A fogyatékos szerep nem egyenlő a betegséggel.

Nem csak az egyén, de a társadalom felelőssége is a fogyatékos emberek kezelése, mivel lehet, hogy nem is az állapot, hanem a közeg teszi Őket fogyatékosná. E közegnek támogatónak kell melléjük állni, így az önbizalmuk, magabiztosságuk erősödik, étellel való elégedettségük emelkedik.⁸⁴ Eszerint lehetséges az, hogy a siket vízilabdások étellel való elégedettsége magasabb, mint a nem sportoló siketeké, a közösség, ami körülveszi Őket támogatást nyújt Nekik, elfelejthetik hátrányukat.

Egy közösségen belül az emberek egymáshoz mérik az életüket, a vízilabdacsapatukban nincsenek különbségek, nincsenek olyanok, akik felettük állnának, jól érzik magukat egymás társaságában. „*A csapat nagyon sok erőt ad és támogatják egymást, odafigyelnek egymásra. Igazi csapatról beszélhetünk, akik nem csak a vízben, de a szárazföldön is kitűnően elvannak egymással. Együtt járnak szórakozni. A vízilabda által egy olyan közösségbe csöppentünk bele, ami életre szóló barátságokat adott, még mi is több száz embert megismertünk, nem beszélve arról, hogy a fiam mennyi új ismerőst szerzett.*”⁸⁵

A fogyatékkal élő embereknek a legfontosabb mérőeszköz a szubjektív életminőség tekintetében a társadalmi környezet, a szociális védőháló.⁸⁶ A kérdőívemben mértem baráti, párkapcsolati, családi állapoti jellemzőt is. A boldog, kiegyensúlyozott, stabil párkapcsolatban élők elégedettebbek, boldogabbak az életükben, mint akik nem élnek párkapcsolatban, a boldog kapcsolatok érzelmileg támogatást nyújtanak számukra, segítenek áthidalni a mindennapi problémákat is.⁸⁷ Ha kis mértékben is, de összességében különbség van a két csoport között a társadalmi kapcsolatokat illetőleg. A siket vízilabdások elégedettebbek az életükkel, mint a nem sportoló siketek, ebben nagy szerepet játszik a szociális háttérük, ami a vízilabda, a sportolás miatt alakulhatott így: nyitottabbak, barátságosabbak, több emberrel vannak kapcsolatban napi szinten, több közegben mozognak a vízilabdások.

Sajnálatos, hogy a Siketlimpia versenyszámai közül levették a vízilabdát, így sok siket sportoló életéből elvették azt, ami a legtöbbet adhatja neki. Az edzések látogatottságának gyakorisága is csökken a siket vízilabdások körében, mivel nincs motiváció, ami hajtaná Őket, csak a társaság kedvéért járnak le edzeni, de nem lehet úgy komolyan venni egyetlen tréninget sem, hogyha nincs semmilyen megmértetés, még a négyévenként megrendezendő Siketlimpia sem. „*Pedig a siket sportolók helyzete összehasonlíthatatlan az ép sportolókéval: a hallóknál egy olimpiai aranyérem hatalmas ugródeszékát jelent, amit egy anyagilag megbecsült klubszezon követ. A hallássérült sportolóknál a legnagyobb cél az olimpia, hiszen nemhogy a sportból, de még a szakmájukból sem tudnak megélni, így az anyagi vonzata egy olimpiai szereplésnek előrelendítheti az életüket, megalapozza a jövőjüket.*”⁸⁸

⁸⁴ SZABÓ LAURA: *A boldogság relatív – fogyatékoság és a szubjektív életminőség*
<http://www.mtapti.hu/mszt/20033/005.pdf> Megtekintve: 2012-03-14

⁸⁵ Adatközlő: Tulcsik Edit

⁸⁶ SZABÓ LAURA: *A boldogság relatív – fogyatékoság és a szubjektív életminőség*
<http://www.mtapti.hu/mszt/20033/005.pdf> Megtekintve: 2012-03-14

⁸⁷ FÖLDVÁRI ÁGNES (2006): Partnerkapcsolatok hatása a szubjektív életminőségre. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok* Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 143-156.

⁸⁸ Adatközlő: Bayer Tamara

A vízilabda hobbi, amit rendszeres cselekvésként, önfeláldozóan üznek a játékosok, elégedettséget biztosít számukra, meghatározza az egyén élettel való elégedettségét. Azonban másfajta hobbi a vízilabda a halló és a hallássérült sportolóknak egyaránt. Az aktív sportolás meghatározza az élsportoló egész életét, mindent képes feladni, hogy „szenvetélyét” üzze, háttérbe szorítnak más sportok, kikapcsolódási lehetőségek, a hétköznapi ritmusát a napi többszöri edzések határozzák meg és még hétvégeket is feláldoznak a meccsekért, további edzésekért. A vízilabda a munkájuk, a foglalkozásuk. Az aktív sportolás sok esetben inkább hátráltatja az egyént, mint előremozdítja. Egyre többet vár el magától, egyre magasabbra teszi a mércét, versenyzik saját magával is, ezért sokszor alulértékeli életét. Ha még egyszer újraélhetnék az életüket, sok mindent változtatnának meg, pedig az átlagember irigylő a sportolókat, csodálja életvitelüket, Ők mégis máshogy értékelik a saját magukét. A siket vízilabdásoknak teljesen mást jelent a vízilabda: „*A profi sportolókkal ellentétben nem napi 2 edzésre járnak edzésre, nem kapnak ezért fizetést, munka után lejönnek az uszodába és kihajítják magukat, sőt azért hogy edzhessenek fizetnek, valamint még fizetnek a versenyekre való kiutazásért, a felkészülésért is. Amatőrnek is mondhatjuk a tényeket összevetve a siket vízilabdázókat a profi vízilabdázókhoz képest. Kijelenthetjük, hogy gyengébb színvonalon üzik e sportot, de más mércén kell mérni a tudásukat, hiszen a lehetőségeik is teljesen mások.*”⁸⁹ A vízilabdázással, mint kreatív alkotási formával, ahol az egyén ki tud teljesedni, aminek végzése örömet okoz, a sikerek, az élmények a siketek számára tágabb közösséghez, belső és társadalmi érték- és normavilághoz való kötelek jelentős kapcsolódási pontjához vezet.⁹⁰

Hatalmas lehetőségeket tartogat a sportolás, - dolgozatomban a vízilabdát vizsgálva - a hallássérült emberek számára. A vizsgált adatok elemzése, tanulmányozása után elmondhatjuk, hogy érdemes odafigyelni az összes siketsportágra, és Magyarország egyik legnépszerűbb sportjára, a vízilabdára is. A siket embereknek a sport jelenti kitörést a mindennapokból, a sportolás által egy új közegbe csöppennek bele. A siket vízilabdások magabiztosabbak, külsejükkel elégedettebbek, könnyebben barátkoznak, hasznosabban töltik el szabadidejüket, javul az önértékelésük és az élettel való elégedettségük a sport hatására.⁹¹ A siketek zárt közösségével ellentétben a hallássérült vízilabdások jobban elégedettek az életükkel, boldogabbak a mindennapokban, stabilabb kapcsolatok jellemzik Őket, társasági életnek a tagjai, életkörülményeik jobbak, és közelebb érzik magukat az ideális élethez, mint a nem sportoló siketekkel. A differencia e két csoport között meglehetősen nagyobb szinte az összes kérdést vizsgálva, mint a hallók két csoportjánál, ahol csoportok közötti különbségek a mért adatok szerint általában jelentéktelen. A siketeknek a vízilabda által több út nyílik ki, életük pozitív irányba mozdul. A sport nemcsak a fizikai képességet javítja, de az, integrációt, a társas beilleszkedést is segíti. A csapatjáték által az egymásrautaltság mellett megtanulják a közös művelet összehangolását, amik erősítik a csoporthoz, közösséghez való tartozást.⁹²

Sajnos hiába figyelnenék oda jobban Magyarországon a siket vízilabdásokra, ha a világ más tájain szinte nem is üzik e sportágot hallássérültek, azért hogy a vízilabda újra siketlimpiai sportág legyen, vajmi keveset tudunk tenni. Azonban annyi biztos, hogy na-

⁸⁹ Adatközlő: Gábor Áron

⁹⁰ VARGA ATTILA (2006): A diplomások munkával való elégedettségének néhány kérdéséről, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete. 75-98.

⁹¹ KERESZTES NOÉMI, PIKÓ BETTINA (2006): Középiskolás fiatalok pszichoszociális egészsége és értékkörképük fizikai aktivitásuk tükrében. In: *Egészségfejlesztés*, 2006, 4. szám, 19-28.

⁹² BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó. 175-176.

gyon összetett feladat egy siket vízilabda csapatot megszervezni, olyan elkötelezett és hozzáértő szakemberekre van szükség, akik a vízilabda szerelmesei, értenek vagy mozogtak már siket emberek között, és megfelelő pszichológiai, pedagógiai érzéssel rendelkeznek. Ha mindez adott egy személyben, akkor szükség van még a társadalom és az állam támogatására is. A siketeket körülvevő környezet elfogadása, megbecsülése nélkül ezek a sportolók nagyon nehezen tudnak szakítani a társadalmi stigmákkal. A sport egy igazán jó út arra, hogy a siketeket elfogadják, közelebb kerüljön hozzájuk az átlagember, ezáltal integrálódhassanak a nagytársadalomba, ahol nem fogyatékosként kezelik Öket.

Témavezető(k): Dr. Jancsák Csaba főiskolai adjunktus és Dr. Balogh László egyetemi docens

Felhasznált irodalom

21. Taipei Nyári Siketlimpiai Játékok <http://english.2009deaflympics.org/files/13-1027-2799.php> Megtekintve: 2012-03-22
21. Taipei Nyári Siketlimpiai Játékok <http://mhssz.nolblog.hu/> Megtekintve: 2012-03-22
- BALOGH LÁSZLÓ (2009): A kapcsolati bizalom hatása: hogyan alakítja (?) az elkötelezettség és az elégedettség szintjét interaktív sportcsapatoknál. In: *Magyar Sporttudományi Szemle* 2009/2, 10. 38.
- BALOGH LÁSZLÓ (2010): A pszichológiai szerződés integratív modellje (PSZIM) az interaktív sportcsapatoknál. In: FÖLDESINÉ SZABÓ GY, MÉSZÁROS J, MÓNUS A, BENDINER N (szerk.) (2010): *Magyar Sporttudományi Szemle* 2010/3. Pécs, Magyarország, 2010.10.28-2010.10.29.
- BALOGH LÁSZLÓ, SZABÓ, GÁSPÁR, BÖSE, VÁCZI, KELEMEN (2008): An Analysis of the Components of the "Psychological Contract" in Interactive Hungarian Team Sports. In: *Current Issues and New Ideas in Sport Science*, 2nd International Scientific Conference,; Kaunas. Kaunas, Litvánia, 2008.10.15-2008.10.17. p. cd. Paper cd.
- BARTHA CSILLA, HATTYÁR HELGA, SZABÓ MÁRIA HELGA (2006): A magyarországi siketek közössége és a magyarországi jelnyelv. In: KIEFER FERENC (szerk.) (2006): *Magyar nyelv*. Budapest: Akadémia Kiadó.
- BAYER TAMARA: *A Magyar Közlönyben kihirdették a siketlimpikonok jutalmának kifizetését* http://www.kozelkep.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=684:a-magyar-knyben-kihirdetta-siketlimpikonok-jutalmk-kifizett&catid=36:sport&Itemid=99 Megtekintve: 2012-02-21
- BIRÓNÉ NAGY EDIT (2004): *Sportpedagógia*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus.
- BUDAVÁRI ÁGOTA (2007): *Sportpszichológia*. Budapest: Medicina Könyvkiadó.
- Deaflympics: <http://www.deaflympics.com/sports.asp?wp> Megtekintve: 2012-02-21
- DEMETROVICS ZSOLT (2007): *Drog, család, személyiség*. http://demetrovics.hu/dokumentumok/Kutatasok_7_DemetrovicsZs_konyv.pdf Megtekintve: 2012-02-28
- DIENER, ED: *SWLS* http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/SWLS_English.doc Megtekintve: 2012-02-28
- DONALDA K. AMMONS (2008): *Deaf spots and Deaflympics*. ICSD. 12. <http://www.jfd.or.jp/deaflympics/resources/presrep-e.pdf> Megtekintve: 2012-02-27
- DUMAZEDIER, JOFFRE (1974): A testnevelés és a sport szociológiai problémái. In: *Sportszociológia (válogatás)*. Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó.
- ERDÉLYI ANDREA (2005): *Nézd a kezem: egyszerű gesztusjelek gyűjteménye nem beszélő emberekkel való kommunikációhoz*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

FÖLDEVÁRI ÁGNES (2006): Partnerkapcsolatok hatása a szubjektív életminőségre. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok* Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

FRENKL RÓBERT (1974): *A sport közéről*. Budapest: Sport Kiadó.

FRENKL RÓBERT (2000): *Győzni mindenáron*. Budapest: Springer.

HÉRA GÁBOR, LIGETI GYÖRGY (2005): *Módszertan, a társadalmi jelenségek kutatása*. Budapest: Osiris Kiadó.

International Committee of Sports for The Deaf: <http://www.deaflympics.com/about/> Megtekintve: 2012-03-02

KALBLI KATALIN, DOROGI LÁSZLÓ (2009): Fogyatékos személyek és a sport. In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó.

KATONA ZSOLT, SZATMÁRI ZOLTÁN (2009): Nemzetek, sportágak, tendenciák az újkori olimpiák tükrében. In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

KERESZTES NOÉMI, PIKÓ BETTINA (2006): Középiskolás fiatalok pszichoszociális egészsége és értékorientációja fizikai aktivitásuk tükrében. In: *Egészségfejlesztés*, 2006, 4. szám.

KONTRÁNÉ HEGYBÍRÓ EDIT (2010): *Nyelvtanulás két kézzel, a jelnyelv szerepe a siketek idegennyelv-tanulásában*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

KOVÁCS ÁRPÁD, VELENCZEI ATTILA (2009): A sport presztízse, In: SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó.

LAKI ILDIKÓ, EGRESSY GERGELY (2011): *Esélyegyenlőségi fogalomtár*. Szeged – Budapest: Belvedere Meridionale - MTA Szociológiai Kutatóintézet.

LANCZ EDINA, STEVEN BERBECO: *A magyar jelnyelv szótára*. Budapest: Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége.

LÉNÁRT ÁGOTA (2002) : *Téthelyzetben, Sportpszichológiáról edzőknek és versenyzőknek*. Budapest: Országos Sportegészségügyi Intézet.

MIHOVILOVIC, MIRO (1974): A versenyzéstől visszavonult sportolók helyzetének vizsgálata. In: *Sportszociológia (válogatás)*. Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó.

MURINKÓ SZILVIA (2006): A minőségi élet forrásai eltérő életszakaszokban, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

FEKETE ZSUZSA (2006): Életminőség. Konceptiók, definíciók, kutatási irányok. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

Nádori László (szerk.) (1986): *Sportlexikon második kötet L-Z*. Budapest: Sport Kiadó.

OSVÁTH PÉTER (2010): *Sportélettan, sportegészségtan (tankönyv sportoktatói és sportedzői képzések tanulói számára)*. Budapest.

PIKÓ BETTINA, KERESZTES NOÉMI (2007): *Sport, lélek, egészség*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

RÓKUSFALVY PÁL (1981): *Sportpszichológia, a sporttevékenység sportpszichológiája*. Budapest: Sport Kiadó.

RÓZSALIGETI LÁSZLÓ (2009): *Magyar olimpiai lexikon, 1896-2008: Ötkarikás érmeseink*. Budapest: Corvina Kiadó.

SIMONKA LÍVIA (2006): Barátok és baráti társaság- ellenségek, haragosok. In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok* Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

STEWART, DAVID (1991): *Deafsport: The impact of sport within the deaf community*. Gallaudet University Press.

SZABÓ LAURA: *A boldogság relatív- fogyatékoság és a szubjektív életminőség*. <http://www.mtapti.hu/mszt/20033/005.pdf> Megtekintve: 2012-03-14

SZATMÁRI ZOLTÁN (szerk.) (2009): *Sport, életmód, egészség*. Budapest: Akadémia Kiadó.

TAKÁCS FERENC (1974): Bevezető tanulmány. In: *Sportszociológia (válogatás)*, Budapest: Közgazdasági és jogi Könyvkiadó.

UTASI ÁGNES (2006): A szubjektív életminőség alapkérdései, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

VARGA ATTILA (2006): A diplomások munkával való elégedettségének néhány kérdéséről, In: UTASI ÁGNES (szerk.) (2006): *A szubjektív életminőség forrásai, biztonság és kapcsolatok*. Budapest: MTA, Politikai Tudományok Intézete.

WEINBERG, RONALD, GOULD, DANIEL (2007): *Foundations of sport and exercise psychology*. Champaign, Human Kinetics.

Adatközlők:

Bayer Tamara (újságíró)

Czikk Benjamin (siket vízilabda-játékos, 25 éves)

Gábor Áron (szövetségszövetségi kapitány, siket vízilabda)

Király Belán (siketlimpiai bajnok (2009) és 2. (2001, 2005), EB 1., 2. hely, 28 éves)

Tamás Bálint (siketlimpiai bajnok (2009), 19 éves)

Tóth Lajos (esélyegyenlőségi menedzser, MHSSZ volt főtitkára)

Tulcsik Edit, Tulcsik Marcell (siketlimpiai bajnok, 19 éves siket vízilabdás szülei)